

Republika Srbija
Univerzitet u Nišu
Fakultet umetnosti u Nišu

IV NACIONALNI NAUČNI SKUP
SA MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM
Balkan Art Forum 2016
(BARTF 2016)

Niš, 7 – 8. oktobar 2016.

UMETNOST I KULTURA DANAS:
IGRA KAO ANTROPOLOŠKI, ESTETIČKI I PEDAGOŠKI PRINCIP
KNJIGA APSTRAKATA

Balkan Art Forum

Republic of Serbia
University of Niš
Faculty of Arts, Niš

THE FOURTH NATIONAL SCIENTIFIC FORUM
WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION
Balkan Art Forum 2016
(BARTF 2016)

Niš, 7 - 8th October 2016

ART AND CULTURE TODAY:
PLAY AS AN ANTHROPOLOGICAL, AESTHETIC AND PEDAGOGICAL
PRINCIPLE
BOOK OF ABSTRACTS

UNIVERZITET U NIŠU
FAKULTET UMETNOSTI U NIŠU

BARTF 2016

Niš, 7 – 8. oktobar 2016.

IV nacionalni naučni skup sa međunarodnim učešćem

**UMETNOST I KULTURA DANAS:
IGRA KAO ANTROPOLOŠKI, ESTETIČKI I PEDAGOŠKI PRINCIP**

(Knjiga apstrakata)

Niš, 2016.

PROGRAMSKI ODBOR / PROGRAM'S COMMITTEE

- **dr Dragan Žunić**, redovni profesor Fakulteta umetnosti Univerziteta u Nišu, Republika Srbija, predsednik
- **dr Zoran Arsović**, vanredni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, Republika Srpska
- **dr Dimitrije Bužarovski**, redovni profesor Fakulteta muzičke umetnosti Univerziteta *Sv. Kiril i Metodij* u Skoplju, Republika Makedonija
- **dr Ana Hofman**, docent, Naučno-istraživački centar Slovenačke akademije nauka i umetnosti u Ljubljani, Republika Slovenija
- **dr Luka Kecman**, redovni profesor Akademije umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci, Republika Srpska
- **dr Viktorija Kolarovska Gmirja**, redovni profesor Fakulteta muzičke umetnosti Univerziteta *Sv. Kiril i Metodij* u Skoplju, Republika Makedonija
- **dr Suzana Kostić**, redovni profesor Fakulteta umetnosti Univerziteta u Nišu, Republika Srbija
- **dr Plamen Anatoliev Legkostup**, redovni profesor Pedagoškog fakulteta Velikotrnovskog univerziteta *Sv. Kiril i Metodij* u Velikom Trnovu, Republika Bugarska
- **dr Srđan Marković**, redovni profesor Fakulteta umetnosti Univerziteta u Nišu, Republika Srbija
- **dr Sonja Marinković**, redovni profesor Fakulteta muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu, Republika Srbija
- **dr Nebojša Vilić**, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti Univerziteta *Sv. Ćirilo i Metodije* u Skoplju, Republika Makedonija
- **dr Divna Vuksanović**, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu, Republika Srbija
- **dr Predrag Cvetičanin**, docent Fakulteta umetnosti Univerziteta u Nišu, Republika Srbija.

SADRŽAJ / CONTENT

UVODNA PREDAVANJA / INTRODUCTORY STATEMENTS

Dr Ivan Milenković

HETEROTOPIJA, ILI IGRA BEZ PRAVILA

Dr Ivan Milenković

HETEROTOPIA, OR GAME WITHOUT RULES.....14

Neil Rolnick

PLAYING THE COMPUTER: COMPUTERS AS MUSICAL INSTRUMENTS .....

17

Neil Rolnick

SVIRANJE NA RAČUNARU: RAČUNARI KAO MUZIČKI INSTRUMENTI

Евгения Трофимчук

ВСЕЛЕННАЯ И КОСМИЧЕСКАЯ ЭНЕРГИЯ В АСПЕКТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ДВИЖЕНИЯ И СВОБОДНОГО ТАНЦА КАК МЕТОДА ПОЗНАНИЯ СВОЕЙ СУЩНОСТИ

Евгения Трофимчук

СВЕМИР И КОСМИЧКА ЕНЕРГИЈА СА АСПЕКТА ИСТРАЖИВАЊА ПОКРЕТА И САВРЕМЕНЕ ИГРЕ КАО МЕТОД СПОЗНАЈЕ СОПСТВЕНЕ СУШТИНЕ .....

18

I. IGRA U ISTORIJI KULTURE I UMETNOSTI PLAY IN THE HISTORY OF CULTURE AND ART

Сања Р. Пантовић

**ИГРЕ ТАКМИЧЕЊА (АГОН) ОД ТЕМЕЉА У РАЗВОЈУ
ЦИВИЛИЗАЦИЈА ДО ЕЛЕМЕНТА САВРЕМЕНОГ
ИЗВОЂАШТВА**

Sanja R. Pantović

**GAME-CONTESTS (AGON) SINCE THE ESTABLISHMENT
OF CIVILIZATIONS UNTIL THE ELEMENTS OF
CONTEMPORARY PERFORMANCE.....24**

II. IGRA KAO IZVOR KULTURE I UMETNOSTI PLAY AS A SOURCE OF CULTURE AND ART

Др Соња С. Цветковић

**КОНЦЕПТ ТЕЛЕСНЕ КУЛТУРЕ И МОДЕРНЕ ИГРЕ МАГЕ
МАГАЗИНОВИЋ У НАПИСИМА МУЗИЧКИХ КРИТИЧАРА
ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА**

Dr Sonja S. Cvetković

**MAGA MAGAZINOVIĆ'S CONCEPT OF BODY CULTURE AND
MODERN DANCE IN THE WRITINGS OF MUSIC CRITICS
BETWEEN THE TWO WORLD WARS.....28**

МА Александра С. Ђорђевић

**БАЛЕТ НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ
ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА**

MA Aleksandra S. Djordjević

**BALLET AT THE NATIONAL THEATRE IN BELGRADE
BETWEEN TWO WORLD WARS 30**

**III. METODIČKO-DIDAKTIČKI ASPEKTI IGRE
METHODOLOGICAL AND DIDACTIC ASPECTS
OF PLAY AND GAME**

Katarina V. Trifunović

**IGROLIKI PEDAGOŠKI METOD BRANKA KOCKICE KROZ
PROSTOR I KROZ VREME**

Katarina V. Trifunović

**BRANKO KOCKICA'S PLAY – LIKE PEDAGOGICAL METHOD
THROUGH THE SPACE AND TIME.....34**

Nataša Tasić

**ULOGA MUZIČKIH IGARA U OBRAZOVANJU ZA
DEMOKRATIJU: SLUČAJ STUDIJA "MUSICORN"**

Nataša Tasić

**THE ROLE OF MUSICAL PLAY IN EDUCATION FOR
DEMOCRACY: CASE STUDY STUDIO "MUSICORN".....35**

MA Јована Добријевић

**ДОЖИВЉАЈНО-САЗНАЈНИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ ДЕЧЈИХ
МУЗИЧКИХ ИГАРА У НАСТАВИ ПРЕДМЕТА МУЗИЧКА
КУЛТУРА**

MA Jovana Dobrijević

**EXPERIENTIAL AND COGNITIVE ASPECTS OF THE
APPLICATION OF CHILDREN'S MUSICAL PLAY IN TEACHING
THE SUBJECT OF MUSIC EDUCATION.....37**

MA Весна Здравковић, Марија Дејковић

МУЗИЧКО ИГРАЊЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

MA Vesna Zdravković, Marija Dejković

MUSIC GAMES IN CLASS TEACHING.....39

Dr Danijela Đ. Stojanović

**PRAVILA ILI IGRA „RITMIČKIH VRSTA“ U PROUČAVANJU
VOKALNOG KONTRAPUNKTA**

PhD Danijela Dj. Stojanović

**RULES OR PLAY OF "RHYTHMIC TYPES" IN STUDYING
VOCAL COUNTERPOINT.....40**

IV. DIGITALNE IGRE / DIGITAL GAMES

Др Смиљка Љ. Исаковић

**ВИДЕО ИГРЕ – ПАРАЛЕЛНИ КОСМОС НОВОГ
МИЛЕНИЈУМА**

PhD Smiljka LJ. Isaković

**VIDEO GAMES - PARALLEL UNIVERSE OF THE NEW
MILLENNIUM.....**

44

Dr Divna M. Vuksanović

**IGRA I PRAZNINA: INTELIGENTNI MEDIJI I NOVE
KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE**

PhD Divna M. Vuksanović

**GAME AND EMPTINESS: INTELLIGENT MEDIA AND NEW
COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....**

45

V. IGRA I SOCIJALIZACIJA DETETA /

PLAY AND THE SOCIALIZATION OF THE CHILD

Др Емилија Ј. Поповић

**ДЕЧЈА ИГРА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА МУЗИЧКОГ
ИЗРАЖАВАЊА И КРЕАТИВНОСТИ КОД ДЕЦЕ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА**

PhD Emilija J. Popović

**CHILDREN'S PLAY IN THE SERVICE OF DEVELOPMENT OF
MUSICAL EXPRESSION AND CREATIVITY IN PRE-SCHOOL
CHILDREN.....**

48

Miloš Zatkalik

**O IZGUBLJENIM I PRONAĐENIM TEMAMA:
PSIHOANALITIČKA ZAPAŽANJA O MUZIČKOJ FORMI**

Miloš Zatkalik

**THEMES LOST AND FOUND: PSYCHOANALYTIC REMARKS
ON MUSICAL FORM.....**

49

Dr Vesna D. Anđelković, Dr Snežana Lj. Vidanović, Bane Z. Miletić	
SOCIJALNA I EMOCIONALNA USAMLJENOST I ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM DAROVITIH ADOLESCENATA	
PhD Vesna D. Anđelković, PhD Snežana Lj. Vidanović, Bane Z. Miletić	
SOCIAL AND EMOTIONAL SOLITUDE AND LIFE SATISFACTION AMONG TALENTED ADOLESCENTS.....	51

**VI. IGRA I RAZVOJ LIČNOSTI /
PLAY AND PERSONALITY DEVELOPMENT**

Dr Snežana Vidanović	
IGRA I KREATIVNOST TOKOM DEČJEG EMOCIONALNO - KOGNITIVNOG RAZVOJA	
PhD Snežana Vidanović	
GAME AND CREATIVITY DURING THE CHILD'S EMOTIONAL AND COGNITIVE DEVELOPMENT.....	54

Dr Ljubiša D. Zlatanović	
VREDNOST IGRE U KREATIVNOM RAZVOJU DECE	
PhD Ljubiša D. Zlatanović	
THE VALUE OF PLAY IN CHILDREN'S CREATIVE DEVELOPMENT	56

**VII. IGRA I IZVOĐAČKE UMETNOSTI (PERFORMANS)
PLAY AND THE PERFORMING ARTS (PERFORMANCE)**

Александра П. Ивковић	
ТОПОС ВАЛЦЕРА У ДЕЛИМА РАНИХ РОМАНТИЧАРА	
Aleksandra P. Ivković	
THE TOPOS OF THE WALTZ IN THE WORKS OF EARLY ROMANTICS.....	60

- Др Данијела В. Илић
**КАРАКТЕРИСТИКЕ СОНАТНЕ ФОРМЕ У ПОСЛЕДЊИМ
СТАВОВИМА РАНИХ СОНАТА ЗА КЛАВИР ФРАНЦА
ШУБЕРТА**
- PhD Danijela V. Ilić
**CHARACTERISTICS OF THE SONATA FORM IN THE LAST
MOVEMENTS OF FRANZ SCHUBERT'S EARLY PIANO
SONATAS.....61**
- Mr Ana Perunović Ražnatović
NOVO IGRANJE OPERE *BALKANSKA CARICA*
- MA Ana Perunović Ražnatović
***THE BALCAN EMPRESS* OPERA NEW PERFORMANCE.....62**
- Mr Марко С. Миленковић
**УМЕТНИЧКА СТИЛИЗАЦИЈА *ВЕЛИКЕ ЧОЧЕЧКЕ ИГРЕ*
У МУЗИЧКОЈ ДРАМИ *КОШТАНА* ПЕТРА КОЊОВИЋА**
- MA Marko S. Milenković
**THE ARTISTIC STYLIZATION OF *THE GREAT DANCE OF
ЉОЌЕК* IN MUSICAL DRAMA *KOŠTANA* BY PETAR
KONJOVIĆ.....64**
- Dr Danijela Zdravić Mihailović
**МУЗИЧКА СИНТАКСА У МЕНУЕТИМА ФРАНЦА ЈОЗЕФА
НАЈДНА**
- PhD Danijela Zdravić Mihailović
MUSIC SYNTAX IN MINUETS OF FRANZ JOSEPH HAYDN.....66
- Смиљана Влајић
**ПЕРФОРМАНС КАО ПОРУКА (ПЕРУН ЈЕ САМО НАКРАТКО
ЗАСПАО)**
- Smiljana Vlajić
**PERFORMANCE AS A MESSAGE (PERUN ONLY BRIEFLY FELL
ASLEEP).....67**
- Др Ивана Н. Медић
**ПОИГРАВАЊЕ ИГРАМА. ТРЕТМАН ЖАНРА У
КОМПОЗИЦИЈИ ТРИ ФАНТАСТИЧНЕ ИГРЕ ОП. 5
ДМИТРИЈА ШОСТАКОВИЧА**

PhD Ivana N. Medić
**PLAYING GAMES WITH DANCES. THE TREATMENT OF
DANCE GENRES IN DMITRI SHOSTAKOVICH'S THREE
FANTASTIC DANCES OP. 5.....68**

Dr Nataša Nagorni Petrov
**HARMONSKA SREDSTVA U SARABANDAMA IZ BAHOVIH
FRANCUSKIH SVITA**

PhD Nataša Nagorni Petrov
**HARMONICAL MEANS IN SARABANDS FROM BACH'S
FRENCH SUITES.....69**

VIII. IGRA I DRUŠTVENOST / PLAY AND SOCIALITY

Maja Radivojević
**SOCIO-KULTUROLOŠKI ASPEKTI U IGRI WORLD OF
WARCRAFT**

Maja Radivojević
**SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF THE GAME WORLD OF WAR
CRAFT.....72**

Dr Biljana Pejić, MA Sanja Pflug, Dr Nebojša Milićević
PLES U SLIKARSTVU

PhD Biljana Pejić, Sanja Pflug, PhD Nebojša Milićević,
DANCING IN THE ART.....74

Dr Dragan R. Čalović
IGRA U DRUŠTVU ZABAVE

PhD Dragan R Čalović
GAME IN THE SOCIETY OF THE SPECTACLE.....76

Dr Biljana Pejić, Dr Nebojša Milićević, Ana Pflug
SUBJEKTIVNI DOŽIVLJAJ MODERNOG BALETA

PhD Biljana Pejić, PhD Nebojša Milićević, Ana Pflug
SUBJECTIVE EXPERIENCE OF MODERN BALLET.....77

**ПАНЕЛ ДИСКУСИЈА
РЕПЕРТОАР МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015.
ГОДИНИ
PANEL DISCUSSION
MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015**

- Др Димитрије Бужаровски
**ИСТРАЖИВАЊЕ РЕПЕРТОАРА МЕШОВИТИХ ХОРОВА
У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ**
PhD Dimitrije Bužarovski
**RESEARCH PROJECT ON MIXED VOICE CHORUSES
REPERTORY IN SERBIA IN 2015.....79**
- Др Трена Јорданоска
**МЕТОДОЛОШКИ АСПЕКТИ ИСТРАЖИВАЊА
РЕПЕРТОАРА МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015.
ГОДИНИ**
PhD Trena Jordanoska
**THE METHODOLOGY OF THE RESEARCH PROJECT ON
MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015....81**
- Мр Драган Томић
**РЕЗУЛТАТИ СТАТИСТИЧКЕ ОБРАДЕ ПОДАТАКА
ИСТРАЖИВАЊА О РЕПЕРТОАРУ МЕШОВИТИХ ХОРОВА
У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ**
MA Dragan Tomić
**STATISTICAL ANALYSIS OF THE DATA COLLECTED IN
THE RESEARCH PROJECT ON MIXED VOICE CHORUSES
REPERTORY IN SERBIA IN 2015 .....82**
- Ива Јовановић
**ПОПУЛАРНА МУЗИКА У РЕПЕРТОАРУ МЕШОВИТИХ
ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ**
Iva Jovanović
**POPULAR MUSIC IN MIXED VOICE CHORUSES
REPERTORY IN SERBIA IN 2015.....84**

UVODNA SAOPŠTENJA
INTRODUCTORY STATEMENTS

HETEROTOPIJA, ILI IGRA BEZ PRAVILA

UDK 793.2/.8

Prema klasičnom određenju, igra se određuje pravilima. Igra, to su pravila igre. Nema igre bez pravila. Utoliko se može reći da su pravila, istovremeno, i deo igre i da su izvan igre. Pravila su nepromenljivi deo igre, odnosno igramo po pravilima, ali se ne možemo igrati pravilima. Pravila su, dakle, kao nepodložna promenama, ono dekontekstualizovano što omogućuje kontekst. Igra je moguća dok se ne poigrava sopstvenim kontekstom. Ako pravilo igre uvedemo u samu igru, ako otvorimo mogućnost da se pravilom poigramo, igra to prestaje biti. Igra lišena konteksta nije igra.

Politika i umetnost, međutim, jesu igre koje ne zadovoljavaju određenja igre: ulog politike i umetnosti jesu sama pravila, s tim što, u oba slučaja, ni umetnost ni politika ne prestaju biti umetnošću i politikom ukoliko ne igraju po pravilima, već uvode nova pravila u igru. Politika i umetnost su igre koje se igraju igrom. No, da li se, onda, te dve oblasti uopšte smeju nazvati igrom, ili je upotreba reči „igra“ u ova dva slučaja metaforična te se, uprkos zapletima s metaforom kao svojevrsnom igrom, ni politika ni umetnost ne mogu imenovati kao igre?

Da bismo pokušali da odgovorimo na to pitanje upustićemo se u analizu slavnog početka knjige *Reči i stvari* Mišela Fukoa. Fuko citira Borhesov tekst koji, opet, citira „izvesnu kinesku enciklopediju“. U toj enciklopediji, prenosi Borhes, piše da se životinje dele na: „a) one koje pripadaju Caru, b) mirišljave, c) pripitomljene, d) malu prasad, e) sirene, f) čudovišta, g) pse na slobodi, h) one koje su uključene u ovu klasifikaciju, i) koje se uzbuđuju kao ludaci, j) bezbrojne, k) nacrtane tankom kičicom od devine dlake, l) et caetera, m) koje su slomile krčag, n) koje iz daljine liče na muhe“. U predloženoj klasifikaciji prepoznamo samo jednu „našu“ referencu, „životinje koje su uključene u ovu klasifikaciju“ (ključna kategorija, doduše, dodaće Fuko). Ta kategorija upućuje na paradoks skupa svih skupova, na paradoks same klasifikacije, na to da se „nikad neće moći definisati odnos između svake pojedine skupine i odnos koji ih sve zajedno povezuje kao sadržaj i sadržatelj“. Ova klasifikacija samom sobom prekoračuje klasifikatorski poredak ukazujući na odsustvo mesta na kojem se odvija. Ona je, naprosto, lišena konteksta, jer odrednica

„kineska enciklopedija“ ne da ništa ne pojašnjava, nego je konstitutivni deo same igre. Pridev „kineska“ ne upućuje na pravila te igre, dakle na kontekst, nego, što je za igru nedopustivo, u igru uvodi i sama pravila.

Analiza ovog teksta vodi nas ideji heterotopije koja dopušta određenje igre kao onoga što se ne vezuje za određeni kontekst, odnosno, onoga što se nužno ne drži pravila igre. Ta igra više ne podrazumeva podelu na središte i okolinu, ona nema centar – dakle, nema nepromenljiva pravila – a ono što je kvalifikuje za ime igre (onkraj psiholoških određenja poput zanosa, samozaborava, zadovoljstva, uživanja, prepuštanja, itd) jeste upravo odsustvo unapred datog poretka, te bi se igra, iz ove perspektive, definisala kao dešavanje koje nema unapred dati prostor već ga, što je najvidljivije u umetnosti – svojim odigravanjem stvara.

***Ključne reči:** igra, pravila, kontekst, heterotopija, Fuko, politika, umetnost.*

Ivan Milenković

ives_bg@yahoo.fr

Third program of Radio Belgrade, Belgrade, Serbia

HETEROTOPIA, OR GAME WITHOUT RULES

According to the classic definition, the game is determined by the rules. Game means the rules of the game. There is no game without rules. Therefore, the rules are said to be, at the same time, part of the game and outside the game. The rules are unchangeable part of the game, i.e. people play by the rules, but they can not play with the rules. The rules are, therefore, as non-subjected to such changes, that what is decontextualized enabling context. The game is possible until not playing with its own context. If the the game rule is introduced into the game itself, if the possibility to play with the rule is open, the game ceases to be the game. The game devoid of context is not a game.

Politics and art, however, are the games that do not meet the game definition: the shares of politics and the arts are the rules themselves, except that, in both cases, neither art nor politics cease to be art and politics unless playing by the rules, but they introduce new rules into play. Politics and art are games that play with the game. Do, then, these two fields should be named the game at all, or the use of the word “game” in these two cases is metaphorical and, despite the plots with the metaphor as a kind of game, neither politics nor art can be designated as the games?

To try to answer this question, an analysis of the glorious beginning of the book *Words and Things* by Michel Foucault will be done. Foucault cites

Borges text, which again, quotes “a certain Chinese encyclopedia”. In this encyclopedia, reports Borges, it is written that the animals are divided into: “a) those belonging to the Emperor, b) scented ones, c) domesticated ones, d) small piglets, e) sirens, f) monsters, g) dogs on the loose, h) those included in this classification, i) those that can be excited like crazy, j) innumerable ones, k) the ones drawn with thin paintbrush from camel hair, l) et caetera, m) those that broke a jug, n) those that look like flies from a distance”. The proposed classification recognizes only one “our” reference, “animals that are included in this classification” (the key category, however, will add Foucault). This category refers to the set of all sets paradox, the paradox of the classification itself, to that “the relationship between each individual group and the relationship linking them all together as content and a constituent will never be defined”. This classification by itself exceeds the classificatory order indicating the absence of place in which it occurs. It is, simply, devoid of context, because the term “Chinese encyclopedia” is besides explaining nothing, also a constitutive part of the game. The adjective “Chinese” does not refer to the rules of the game, i.e. the context, but, which is unacceptable for a game, introduces the rules themselves into the game.

The analysis of this text leads us to the idea of heterotopia, allowing the definition of game as that which is not linked to a particular context, and that which is not sticking to, necessarily, the rules of the game. This game does not imply any more the division of the center and the environment, it has no center – therefore, no unchangeable rules - and what qualifies it for the name of the game (beyond psychological definitions, such as ecstasy, oblivion, pleasure, enjoyment, engagement, etc.) is actually the absence of the order given in advance, so that from this perspective, the game would be defined as occurrence without the space given in advance, but creating it, which is most evident in the arts – by mere playing.

Key words: *game, rules, context, heterotopia, Foucault, politics, art.*

*USA***PLAYING THE COMPUTER: COMPUTERS AS MUSICAL INSTRUMENTS***UDK (681.828/.5 +004.38) : 78*

After a brief examination of what it means to “play” a computer, it will be traced the evolution of the approach to shaping systems around portable computers which can be performed on with the flexibility and expressivity expected from a musical instrument. The discussion progresses from the earliest efforts at IRCAM in the late 1970s, through the use of the Synclavier in the early 1980s, then the first midi systems – with a variety of interfaces and controllers. The end is with examples of the current “instrument” and the recent efforts to create chamber music in which the partners are actively involved in playing the computer as it processes their sounds. The goal is to have them all play (and play the computer) together.

Key words: *computer, music, interactivity, interfaces, instrument, sampler, synthesizer, performance, play, instrument design*

*Neil Rolnick**neil@neilrolnick.com*

---

*SAD***SVIRANJE NA RAČUNARU: RAČUNARI KAO MUZIČKI INSTRUMENTI**

Nakon kraćeg utvrđivanja značenja sintagme “svirati na računaru“, pratiće se evolucija pristupa oblikovanju sistema u okviru prenosnih računara na kojima se može izvoditi fleksibilno i ekspresivno kako je očekivano od muzičkog instrumenta. Diskusija se razvija od najranijih napora u IRCAM-u krajem 70-ih, kroz korišćenje Synclavier-a ranih 80-ih, onda prvih midi sistema – sa različitim interfejsovima i kontrolorima. Završava se primerima sadašnjeg “instrumenta“ i nedavnim naporima da se stvara kamerna muzika gde su partneri aktivno uključeni u sviranje na računaru dok on obrađuje njihove zvuke. Cilj je da svi oni sviraju (i sviraju na računaru) – zajedno.

Ključne reči: *računar, muzika, interaktivnost, interfejsovi, instrument, sampler, sintisajzer, performans, svirati, dizajn instrumenta.*

*Норильск (Россия)***ВСЕЛЕННАЯ И КОСМИЧЕСКАЯ ЭНЕРГИЯ В АСПЕКТЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ ДВИЖЕНИЯ И СВОБОДНОГО ТАНЦА
КАК МЕТОДА ПОЗНАНИЯ СВОЕЙ СУЩНОСТИ***UDK 793.3/386 : 118****ЖИЗНЬ - ЭТО ПОСТОЯННОЕ ДВИЖЕНИЕ...******А ПОСТОЯННОЕ ДВИЖЕНИЕ - ЭТО ЖИЗНЬ.***

Вселенная с ее космическим пространством - бесконечна, полна энергии движущихся в ней известных нам и совершенно непознанных и даже невидимых объектов, структур и явлений таких как галактики, планеты, метеориты, облака космической пыли, микрообъекты, непознанные объекты и наконец молекулы, частицы, элементы, атомы... движущиеся в своем уникальном, неповторимом темпе, стиле, динамике, ритме и периодичности... Все они рождают свои универсальные движения, создавая свой творческий танец без правил времени и пространственных ограничений, сотворяя своим глобальным движением энергию жизни... Жизни, которая дается каждой космической частице, коей является и человек... для познания сущности Вселенной в себе и себя во Вселенной, атерактивно отправляя в Космос микрочаряд своих мыслей, действий и движений... с помощью которых сама Вселенная развивается и живет! Может ли этот описанный круг взаимосвязи быть возможным? Может ли движение энергии в теле и душе помочь телу и душе в движении энергии? Может ли это быть методом самопознания, управления и обновления своей, данной из Космоса, энергии, в исполнении движений из современных техник свободного танца?... Можем ли мы через наше движение познать свою сущность?

Попробуем прийти к ответам, начав анализ с утверждений и высказываний Великого Гения - Феномена в научном мире, изобретателя, философа, сербского ученого Николы Тесла, он приводил невероятные мысли о энергии и ее движении в природе.

По мнению Теслы, мысль, память, движение—это процессы с обратной связью (feedback), поэтому необходимо отметить, что при попытке осмыслить свой врождённый дар к изобретательству он осознал

и роль Кибернетики как отражения космических принципов организации материи и информации. Суть его гения был в том, что воспринятое им и возникшее в его подсознании под влиянием внешнего поля было ничем иным, как картиной космических процессов или тех же самых природных законов.

Космос действует исключительно на принципе вибрации и резонанса. Наконец, если окончательно согласиться, что вся энергия системы возникает под воздействием внешнего наведения – индукции, то легко представить космологическую модель Теслы как цепь концентрично вращающихся магнитных полей. И в самом деле, вращается Галактика, вращается Солнечная система вокруг центра Галактики, вращается Земля вокруг Солнца, вращаются молекулы, атомы, электроны... Всё это – не что иное, как целый ряд вращающихся магнитных полей, описываемых одним-единственным законом, тем же, который был ответственен за приведение в движение индукционного мотора Теслы

“Тесла-космолог обладал своей философской и религиозной позицией: «Аристотель утверждал, что в космическом пространстве существует независимый высший дух, приводящий в движение материю, и мысль – его главный атрибут. Точно так же и я уверен, что единый Космос объединён в материальном и духовном смысле. В космическом пространстве существует некое ядро, откуда мы черпаем всю силу, вдохновение, которое вечно притягивает нас, я чувствую его мощь и его ценности, посылаемые им по всей Вселенной и этим поддерживающие её в гармонии. Я не проник в тайну этого ядра, но знаю, что оно существует, и когда я хочу придать ему какой-либо материальный атрибут, то думаю, что это СВЕТ, когда пытаюсь постичь его духовное начало, это – КРАСОТА и СОЧУВСТВИЕ. Тот, кто носит в себе эту веру, чувствует себя сильным, работает с радостью, ибо и сам ощущает себя частью общей гармонии».”

Космическая энергия проходит через наше тело, движит нами, дает импульсы и вибрации, реакции и... дает нам Жизнь - постоянное движение, делая нас частью Вселенского процесса, делая нас частицами - проводниками космической энергии для познания сущности себя через движение, а значит и Вселенной в ее бесконечном и постоянном движении.

***Ключевые слова:** современный танец, художественный танец, движение, Никола Тесла, Вселенная, Космос, энергия.*

*Норилск (Русија)***СВЕМИР И КОСМИЧКА ЕНЕРГИЈА СА АСПЕКТА
ИСТРАЖИВАЊА ПОКРЕТА И САВРЕМЕНЕ ИГРЕ
КАО МЕТОД СПОЗНАЈЕ СОПСТВЕНЕ СУШТИНЕ*****ЖИВОТ ЈЕ НЕПРЕСТАНО КРЕТАЊЕ...******А НЕПРЕСТАНО КРЕТАЊЕ ЈЕ ЖИВОТ***

Свемир и његов космички простор је бесконачан, пун енергије нама познатих и потпуно непознатих, чак и невидљивих објеката који се у њему крећу, структура и појава попут галаксија, планета, метеорита, облака космичке прашине, микрообјеката, непознатих објеката и, напослетку молекула, честица, елемената, атома... који се крећу својим јединственим, непоновљивим темпом, стилем, динамиком, ритмом и периодичношћу... Сви они чине своје универзалне покрете, стварајући своју стваралачку игру ослобођену временских и просторних ограничења, стварајући својим глобалним покретом енергију живота... Живота који је дат свакој космичкој честици, па и човеку... ради спознаје Свемира у себи и себе у Свемиру, атерактивно шаљући у Космос налете својих мисли, радњи и покрета... помоћу којих се и сам Свемир развија и живи! Да ли овај описани круг узајамне везе може бити могућ? Да ли кретање енергије у телу и души може помоћи телу и души у кретању енергије? Може ли то бити метод самоспознаје, усмеравања и обнављања сопствене енергије добијене из Космоса у извођењу покрета савремених техника слободне игре?... Да ли можемо преко својих покрета спознати сопствену суштину?

Покушајмо доћи до одговора, почевши анализу тврдњама и исказима Великог Генија – Феномена из света науке, проналазача, филозофа, српског научника Николе Тесле, који је износио невероватне мисли о енергији и њеном кретању у природи.

По Теслином мишљењу, мисао, памћење, кретање – то су процеси са повратном везом (feedback) и неопходно је истаћи да је при покушају да осмисли свој урођени проналазачки дар, схватио и улогу Кибернетике као одраза Космичких принципа организације материје и информације. Суштина његове генијалности била је у томе да оно перципирано и оно настало у његовој подсвести под утицајем спољашњег није било ништа

друго до слика космичких процеса или тих истих природних закона. Космос функционише искључиво по принципу вибрације и резонанце. Напослетку, уколико се коначно сложимо с тим да ова енергија система настаје под утицајем спољашњег подстицаја – индукције, онда нам је лако да замислимо Теслин космолошки модел као ланац концентричних обртних магнетних поља. И у ствари окреће се Галаксија, окреће се Сунчев систем око центра Галаксије, окреће се Земља око Сунца, окрећу се молекули, атоми, електрони... Све то није ништа до читав низ обртних магнетних поља, описаних једним јединственим законом, истим оним који је био одговоран за покретање Теслиног индукционог мотора.

„По филозофском и религиозном уверењу Тесле-космолога: „Аристотел је тврдио да у космичком простору постоји независни виши дух који покреће материју и мисао – његов главни атрибут. Управо тако сам и ја сигуран да је јединствени Космос обједињен материјалном и духовном суштином. У космичком простору постоји некакво језгро из кога ми црпимо сву снагу, надахнуће и које нас заувек привлачи, ја осећам његову моћ, његове вредности, које оно шаље по целом Свемиру и захваљујући коме у њему влада хармонија. Ја нисам проникао у тајну тог језгра, али знам да оно постоји и када желим да му припишем било какав материјални атрибут, мислим да је то СВЕЛОСТ, а када покушавам да проникнем у његово духовно начело, то је – ЛЕПОТА и САОСЕЂАЊЕ. Онај ко у себи носи такву веру, осећа се јаким, ради са радошћу, јер се и сам осећа као део опште хармоније.“

Космичка енергија пролази кроз наше тело, покреће нас, даје импулсе и вибрације, реакције и... даје нам Живот – непрекидно кретање, чинећи нас делом Свемирског процеса, чинећи нас честицама – проводницима космичке енергије, ради спознаје своје суштине кроз кретање, а тиме и Свемира у његовом бесконачном и непрекидном кретању.

***Кључне речи:** савремена игра, уметничка игра, слободна игра, покрет, Никола Тесла, свемир, космос, енергија.*

I

**IGRA U ISTORIJI KULTURE I UMETNOSTI
PLAY IN THE HISTORY OF CULTURE AND ART**

ИГРЕ ТАКМИЧЕЊА (АГОН) ОД ТЕМЕЉА У РАЗВОЈУ ЦИВИЛИЗАЦИЈА ДО ЕЛЕМЕНТА САВРЕМЕНОГ ИЗВОЂАШТВА

УДК 78.071.2 : 371.384

У стварању свих облика друштвеног живота указано је на изузетно плодан фактор игре; у модерној европској терминологији у подручје игре спада и агон (такмичење). Холандски историчар Јохан Хуизинга, у свом делу *Хомо луденс*, истиче да је такмичење у игри, као импулс друштва, одувек испуњавало живот и подстицало на развој различитих облика архаичне културе. У игри – такмичењу се родио култ, песништво, мудрост и знање, а из једне друштвене игре произишло је и право. Мисао о агону као најважнијем елементу друштва везана је за хеленску културу. Од њеног постанка па до данас такмичење није било толико блиско ниједној људској делатности као музици.

Проучавањем историје игара – такмичења – спознали смо да је њихов покретач слобода, а поштовање правила их претвара у значајан и пресудан елемент културе. Савремена такмичења у музичком извођаштву имају дводимензионални концепт: „такмичења против других“ или „такмичења мотивације“. Указом на заборављену реч 'игра' испред савременог појма 'такмичење', дефинисаћемо решење ове загонетке.

Кључне речи: *игра, такмичење, хеленска култура, музика, савремено извођаштво.*

**GAME-CONTESTS (AGON) SINCE THE ESTABLISHMENT
OF CIVILIZATIONS UNTIL THE ELEMENTS OF
CONTEMPOREARY PERFORMANCE**

The establishment of all forms of social life pointed to a game as an outstandingly fruitful element; the domain of agon (contest) in modern European terminology includes games as well. In his work *Homo Ludens*, a Dutch historian Johan Huizinga emphasized that the contest in a game as an impulse of a society, had always been an integral part of life and inspired the development of diverse forms of archaic culture. A game-contest was the origin of a cult, poetry, wisdom and knowledge, and one social game resulted in the law as well. The idea of agon as the most significant element of a society is related to Hellenistic culture. Since its beginnings until today, a contest has never been so close to any human activity as it is to music.

By studying history of game-contests we learned that freedom was their initiator, while compliance with the rules transformed them into a significant and decisive element of culture. Contemporary competitions in music performance have a two-dimensional concept: “competition against others” or “contest of motivation”. By pointing out the forgotten word “game” before the contemporary term “competition”, the solution of this puzzle will be defined.

Key words: *game, competition, Hellenistic culture, music, contemporary performance*

II

**IGRA KAO IZVOR KULTURE I UMETNOSTI
PLAY AS A SOURCE OF CULTURE AND ART**

**КОНЦЕПТ ТЕЛЕСНЕ КУЛТУРЕ И МОДЕРНЕ ИГРЕ МАГЕ
МАГАЗИНОВИЋ У НАПИСИМА МУЗИЧКИХ КРИТИЧАРА
ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА**

УДК 78 + 796.412.2 : 929 Мага Магазиновић

Уметнички, педагошки и просветитељски рад Марије-Маге Магазиновић (1882–1968), прве заступнице модерне игре и ритмичке гимнастике у Србији, феминисткиње, кореографа и теоретичара плеса, после деценија заборава у послератном периоду, актуелизован је и сагледан из различитих (историјских, културолошких, идеолошких) аспеката у одређеном броју радова новијег датума. О наступима њене „Школе за ритмику и пластику“ између два светска рата писали су истакнути интелектуалци различитих профила у водећим дневним листовима: филозоф Ксенија Атанасијевић, етнокорееолог Љубица Јанковић, песник Милан Дединац, позоришни редитељ и теоретичар Раша Плаовић, књижевник Станислав Винавер. У оквирима свог концепта телесне културе, ритмичке (пластичне) гимнастике и уметничке игре, Мага Магазиновић је, између осталог, разматрала и функцију музике (Однос уметничке игре према музици). Интересантан је и избор композиција, нарочито домаћих аутора, које су послужиле као основ њеним кореографским поставкама. У овом раду разматраћемо рецепцију креативног рада Маге Магазиновић кроз текстове истакнутих музичких критичара међуратног периода (Милоја Милојевића, Миленка Живковића, Бранка Драгутиновића, Драгутина Чолића).

Кључне речи: Мага Магазиновић, ритмичка гимнастика, модеран плес, Милоје Милојевић, музички критичари између два светска рата.

MAGA MAGAZINOVIĆ'S CONCEPT OF BODY CULTURE AND MODERN DANCE IN THE WRITINGS OF MUSIC CRITICS BETWEEN THE TWO WORLD WARS

Artistic, pedagogical and educational work of Marija-Maga Magazinović (1882–1968), the first representative of modern dance and rhythmic gymnastics in Serbia, feminists, choreographer and dance theorist, after decades of oblivion in the postwar period, is actualised and analyzed from different (historical, cultural, ideological) aspects in a number of articles of recent date. Prominent intellectuals of different profiles (philosopher Ksenija Atanasijević, dance ethnologist Ljubica Janković, poet Milan Dedinac, theatre director and theorist Raša Plaović, writer Stanislav Vinaver) wrote in the leading daily newspapers between the two world wars about the performances of Maga Magazinović "School for rhythmic and plastic". Within the framework of its concept of physical culture, rhythmic (plastic) gymnastics and modern dance, she discussed, among other things, about function of music (The relationship between artistic dance and music). Also, it is interesting the choice of music, especially compositions of Serbian authors, which served as the basis for its choreographic settings. In this paper, the discussion is about the reception of creative work of Maga Magazinović in writings of prominent music critics of the interwar period (Miloje Milojević, Milenko Živković, Branko Dragutinović, Dragutin Čolić).

Key words: *Maga Magazinović, rhythmic gymnastics, modern dance, Miloje Milojević, music critics between the two world wars*

BALET NA SCENI NARODNOG POZORIŠTA U BEOGRADU IZMEĐU DVA SVETSKA RATA

UDK 792.82 "1918/1941" Narodno pozorište, Beograd

Istorija baleta u Beogradu započinje po završetku Prvog svetskog rata i vezana je za grupu ruskih umetnika koji su se na ovim prostorima obreli bežeći od Oktobarske revolucije i ruskog građanskog rata. Prve baletske tačke u Beogradu izvođene su 1919. godine u okviru operских predstava, da bi već 1922. u okviru Narodnog pozorišta bio formiran samostalni baletski departman sa šestoro igrača. Do postavke prvih nacionalnih baleta nije prošlo mnogo, a za to vreme beogradska publika imala je prilike da se upozna sa repertoarom koji je podrazumevao najznačajnije baletske spektakle u istoriji igre. Igrači i pozorišni radnici su se za to vreme susreli sa čitavim nizom poteškoća, od neadekvatnih prostora za igru, manjka stručnog osoblja, do publike čije kulturne prakse i estetske navike nisu blisko povezane sa umetničkom igrom i klasičnim baletskim nasleđem. U tom smislu, doajeni baleta u Beogradu bili su ujedno misionari, edukatori i kreatori kulturnog života jugoslovenske prestonice.

Ključne reči: *Balet, Narodno pozorište u Beogradu, ruska emigracija.*

BALLET AT THE NATIONAL THEATRE IN BELGRADE BETWEEN TWO WORLD WARS

History of Ballet in Belgrade begins after First World War, and it is related to a group of Russian artists who had found themselves in this region fleeing from the October Revolution and the Russian Civil War. The first ballet pieces were performed in Belgrade in 1919 as part of opera performances. In 1922 independent Ballet department with only six players has been formed as a part of the National Theatre in Belgrade. Belgrade audience had the opportunity to meet with a repertoire which included the most important ballet spectacles in the history of dance, and the first national ballet was performed only few years after that. Dancers and theater workers in the beginning had a lot of difficulties - from inadequate space for dance, lack of professional staff, to an audience whose cultural praxis and aesthetic habits were not closely related to artistic dance and classical ballet heritage. Hence, the founders of the ballet in Belgrade were also missionaries, educators and creators of cultural life in the capital of Kingdom SHS/Yugoslavia.

Key words: *Ballet, National Theatre in Belgrade, the Russian emigration.*

III

**METODIČKO - DIDAKTIČKI ASPEKTI IGRE
METHODOLOGICAL AND DIDACTIC ASPECTS
OF PLAY AND GAME**

Katarina V. Trifunović

kae.trifunovic@gmail.com

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Srbija

IGROLIKI PEDAGOŠKI METOD BRANKA KOCKICE KROZ PROSTOR I KROZ VREME

UDK (37.01 : 069.12) + 371.3 Branko Kockica

U radu će se razmatrati igroliki pedagoški metod Branka Kockice u izgradnji koautorskog prostora u zajedničkoj igri dece i odraslih. Poredeći različita poimanja igre u radovima Johana Huizinge, Rožea Kajoa, Hansa Geoga Gadamera i Eugena Finka tumači se odnos učesnika u režiranoj igri Branka Kockice i gledalaca koji prate igru na malim ekranima. Značaj igre se povezuje sa situacionističkom potrebom za stvaranjem situacija i poigravanjem sa arhitekturom, vremenom i prostorom. Interpretacijom epizoda obrazovne televizijske serije *Kocka, kocka, kockica*, koje se bave fenomenom očuvanja nasleđa i recepcije umetnosti, razmatraju se mogućnosti primene ovog metoda u muzejskoj pedagogiji, izmeštanjem igre na jedno od tzv. Fukoovih drugih mesta.

Ključne reči: *igra, Branko Kockica, umetnost, muzejska pedagogija.*

BRANKO KOCKICA'S PLAY – LIKE PEDAGOGICAL METHOD THROUGH THE SPACE AND TIME

In this paper it will be discussed Branko Kockica's pedagogical method in construction of co-author space in children and adult's cooperative play. By contrasting different understandings of play in Johan Huizinga, Roger Caillois, Hans Georg Gadamer and Eugen Fink's works, the relationship between participants in Branko Kockica's directed play and viewers who are sitting in front of tv screens shall be explicated. The importance of play will be connected with the Situationist's urge for creating situations and for tittuping with architecture, space and time. By interpreting episodes of educational TV sequel *Kocka, kocka, kockica*, dealing with the phenomenon of heritage preservation and reception of art, it will be considered possibilities of using this method in museum pedagogy practice in, so-called, the other spaces according to Foucault.

Key words: *play, Branko Kockica, art, museum pedagogy*

ULOGA MUZIČKIH IGARA U OBRAZOVANJU ZA DEMOKRATIJU: SLUČAJ STUDIJA "MUSICORN"

UDK 373.2.78 + 793 MUSICORN

Ovaj rad oslanja se na stanovište filozofa Marte Nusbaum da u savremenim obrazovnim sistemima paradigma ljudskog razvoja sve češće ustupa mesto modelu ekonomskog razvoja. Iz tog razloga se smanjuje udeo humanistike u kurikulumima na svim nivoima, pa čak i u društvima koja se smatraju izrazito demokratskim. Time se potcenjuje uloga umetnosti u edukaciji, dok se u prvi plan postavlja težnja ka uspehu na polju prirodnih i tehničkih nauka.

Smatram da se kroz obrazovanje, pre svega, mora negovati celovitost ličnosti čoveka, a u tom procesu sve umetnosti, pa tako i muzika, zauzimaju centralno mesto. Predmet ovog rada su muzičke igre u obrazovanju dece

predškolskog uzrasta. Baviću se studijom slučaja koja obuhvata analizu pedagoških metoda i konkretnih igara koje se primenjuju u studiju "Musicorn" u Nišu. Dobijene rezultate upoređiću sa listom sposobnosti koje, prema Marti Nusbaum, moraju da se razviju kod svakog pojedinca u okviru obrazovnog procesa. Na taj način ukazaću na doprinos muzičkih igara u procesu formalnog i neformalnog obrazovanja za demokratiju.

Ključne reči: muzičke igre, obrazovanje, demokratija, umetnost.

Nataša Tasić

sofedjo018@yahoo.com

Pre-school Teacher Training College, Kruševac, Serbia

THE ROLE OF MUSICAL PLAY IN EDUCATION FOR DEMOCRACY: CASE STUDY STUDIO "MUSICORN"

This paper is based on Martha Nussbaum's hypothesis on dominance of economic over human development in contemporary educational systems. This trend, even in traditionally democratic societies, diminishes the role of humanistic sciences and underestimates the importance of art in education. On the other side, it overemphasizes the achievements in the field of natural and technical sciences.

Education must foster wholeness of human's personality. In this process, arts and music should have crucial function. Subject of this paper is the role of musical plays in pre-school education. As a case study, pedagogical methods and concrete musical plays used in Studio Musicorn in Niš will be analyzed. Findings of the study will be compared with the list of capabilities that, according to Nussbaum, should be developed by each individual during his or her education. Finally, the endowment of musical plays in the process of formal and informal education for democracy will be pointed out.

Key words: musical play, education, democracy, art

ДОЖИВЉАЈНО-САЗНАЈНИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ ДЕЧЈИХ МУЗИЧКИХ ИГАРА У НАСТАВИ ПРЕДМЕТА МУЗИЧКА КУЛТУРА

УДК (37.016 : 78 + 371.31) : 793

Посматрајући развој детета, од првих корака па све до школских дана, може се закључити да се песма и игра јављају готово увек заједно. Игра представља најприроднији и најдоступнији начин дечјег изражавања, мисаоног ангажовања, укључивања у свет одраслих, социјализације, али и спознаје света око себе. Имајући ово на уму, у развоју музичке личности ученика, посебан значај се придаје дечјим музичким играма. Оне представљају вишеструко корисно дидактичко средство којим можемо деловати на развој музичких способности ученика: осећаја за музички ритам, мелодијску фразу, музичку меморију, музичку креативност, а такође им кроз игре можемо приближити динамичке, агогичке, па чак и хармонске феномене. Применом музичких игара, у претпојмовном периоду учења, ученици ће доживљавати различите појаве из света музичке уметности које ће потом, у процесу опојмљења, бити објашњене и транспоноване у нотно писмо. Рад ће указати на дидактичку вредност овог облика активности у настави предмета Музичка култура, на узрасту основне школе, са фокусом на процес доживљавања и савладавања музичких феномена предвиђених наставним програмом.

Кључне речи: музичка игра, доживљај, развој, основна школа, музичка култура.

EXPERIENTIAL AND COGNITIVE ASPECTS OF THE APPLICATION OF CHILDREN'S MUSICAL PLAY IN TEACHING THE SUBJECT OF MUSIC EDUCATION

In observing a child's development, from the first steps to starting school, one arrives at the conclusion that song and dance generally manifest together. The play represents the most natural and accessible form of children's self-expression, cognitive engagement, participation in the adult world, socializing, as well as cognition of the surrounding world. With this in mind, musical play acquires poignant meaning in developing students' musical personality. It represents a multi-faceted, useful didactic means through the use of which one can develop students' musical abilities – the sense of musical rhythm, melodic phrasing, musical memory and musical creativity, and can also acquaint students through play with phenomena of dynamic, agogic and even harmonic kind. In pre-notional learning phase, through application of musical play the students will experience different notions from the world of musical art, which will subsequently, in the process of conceptualization, be explained and transcribed into notation. The paper will point to didactic value of this type of activity in teaching the subject of Music Education to elementary school age group, with a focus on the process of experiencing and mastering musical phenomena foreseen in the curriculum.

***Key words:** musical play, experience, development, elementary school, music education*

МУЗИЧКО ИГРАЊЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

УДК (37.026: 78) : 793

Савремено схватање васпитања и образовања подразумева дете које је максимално ангажовано у интелектуалном погледу, дете које је самостално у стицању нових знања и директно укључено у наставни процес. Најбољи начин да се ученици што више укључе и буду активни чиниоци наставног процеса јесте нудити им оно што је њима најближе и најпознатије, а то је свакако игра. Разредна настава обилује садржајима који су погодни за примену разноврсних дидактичких музичких игара које ће ученике вишеструко ментално ангажовати и омогућити им да кроз игру и забаву усвоје елементарне појмове из теорије музике.

У раду ће бити разматране неке могућности доживљаја и схватања музичких појава и законитости при музичком игрању, а детаљно образложени резултати добијени статистичком обрадом – скала процене, након одржаног наставног часа.

Кључне речи: *игра, дидактичке музичке игре, динамичко нијансирање.*

MUSIC GAMES IN CLASS TEACHING

Modern concept of upbringing and education involves a child maximally engaged intellectually, a child independent in gaining new knowledge and directly involved in the teaching process. The best way to include students and make them become active participants in the teaching process is to offer what is closest and most familiar to them, and that is certainly play. Class teaching abounds with the contents adequate for application of various didactic music games which shall engage the students in many ways and enable them to acquire elementary concepts in theory of music through play and fun.

In this paper the author will discuss some possibilities of experiencing and understanding music phenomena and rules of music games, and the results explained in details and obtained by statistical processing - scale of estimation, after teaching a class.

Key words: *game, didactic music games, dynamic shading.*

PRAVILA ILI IGRA „RITMIČKIH VRSTA“ U PROUČAVANJU VOKALNOG KONTRAPUNKTA

UDK 781.42 : 371.3 J. J. Fuks

Osnovni zadatak i cilj nastave kontrapunkta je praktično ovladavanje kontrapunktskim tehnikama, razvijanje polifonog sluha kod učenika, osposobljavanje za slušno i analitičko opažanje više melodijskih linija u polifonij muzici, osposobljenost učenika za samostalno izgrađivanje polifonog stila i pisanje polifonog oblika.

Kontrapunkt se kao tehnika komponovanja izučava od 9. veka, sa pojavom prvih višeglasnih oblika, preko različitih škola kompozitora, a samim tim i razvoja teorije i nauke o kontrapunktu. S obzirom na njegov dug istorijski razvojni put, veliki broj teoretičara bavio se njegovim izučavanjem, od kojih je najviše značaja za razvoj kontrapunkta imao Johan Jozef Fuks. On u teoriju postepenog savladavanja kontrapunkta kao veštine uvodi metodu „ritmičkih vrsta“.

U radu će biti predstavljena Fuksova definisana pravila za izučavanje slobodnog dvoglasnog stava u svih pet ritmičkih vrsta (1:1, 2:1, 4:1, sinkopirani kontrapunkt i floridus), koja se u nastavnoj praksi mogu primeniti i kao ritmička igra između dva glasa. Duži, ali ujedno i temeljitiji put za izučavanje dve samostalne melodijske linije u vokalnom kontrapunktu, u dosadašnjoj muzičkoj pedagogiji pokazao se kao veoma uspešan, te su samim tim „ritmičke vrste“ postale obavezni metodski postupak.

***Ključne reči:** Vokalni kontrapunkt, Johan Jozef Fuks, pravila, igra ritmičkih vrsta, metodski postupak.*

Danijela Dj. Stojanović

danijela63@yahoo.com

University of Niš, Faculty of Arts, Serbia

RULES OR PLAY OF “RHYTHMIC TYPES” IN STUDYING VOCAL COUNTERPOINT

The main task and the goal of teaching counterpoint is practical mastering of contrapuntal techniques, development of polyphonic hearing of students, training for hearing and analytical observation of more melodic lines in polyphonic music, training students for individual forming of polyphonic style and writing polyphonic form.

Counterpoint as composing technique has been studied since 9th century, when the first polyphonic forms appeared, through different schools of composers, and therefore the development of the theory and science of counterpoint. Due to its long historical development, a great number of scholars were engaged in its studying, of which Johann Joseph Fux was the most important for the development of counterpoint. He introduced “rhythmic types” as a method in the theory of gradual mastering the art of counterpoint.

The paper will present defined rules by Fux for a study of free two-part movement in all five rhythmic types (1:1, 2:1, 4:1, syncopated counterpoint

and floridus), which can be applied as a rhythmic play of two voices in teaching practice. Longer, but at the same time more thorough way of studying of two independent melodic lines in vocal counterpoint, has proved to be very successful in music pedagogy so far, and therefore “rhythmic types” have become obligatory methodological procedure.

***Key words:** vocal counterpoint, Johann Joseph Fux, the rules, the play of rhythmic types, methodological procedure.*

IV

**DIGITALNE IGRE
DIGITAL GAMES**

ВИДЕО ИГРЕ – ПАРАЛЕЛНИ КОСМОС НОВОГ МИЛЕНИЈУМА

УДК (316.772.5 : 004.8) + (24-264+2-1)

Савремени човек испуњава слободно време медијима (филм, телевизија, рачунар) чиме се одваја од реалног времена и улази у виртуелни простор. Митови су основа сваке религије, успостављајући моделе људског понашања. Елијаде концепт назива вечним повратком, а осећај је познат сваком искусном играчу видео-игара. Носталгичан за имагинарном прошлошћу, човек данашњице идеалан је конзумент виртуелног света видео-игара, у коме може да реализује свој ”мономит“ (Џојс), који није ништа друго до путовање хероја кроз физичке и психичке препреке, вечну архетипску борбу добра и зла, до победе, или проналаска самог себе. Фигура хероја, са којим се идентификује играч видео-игара, путује кроз опасни свет у коме скоро увек побеђује, а ако губи увек може да се врати на почетак и исправи грешке, што је у реалном животу немогуће. У томе лежи огромна привлачна моћ савремених мултимедија, виртуелног света у коме вешт играч, за разлику од стварности, може бити моћни херој, победник, бог.

Кључне речи: мит, религија, медији, виртуелна стварност, видео-игре.

VIDEO GAMES - PARALLEL UNIVERSE OF THE NEW MILLENNIUM

Modern man devotes his leisure time to modern media (film, television, computer), separating himself from the real time and entering a virtual space. Myths lie in the roots of religions establishing models of human behaviour. Eliade calls the concept an eternal return, a feeling known to any experienced gamer. Nostalgic for the imaginary past, the gamer is an ideal consumer of the video games virtual reality. There he pursues his monomyth (Joyce), a hero's quest over physical and psychological obstacles, an eternal battle between good and evil towards victory or discovery of oneself. The gamer identifies himself with the hero figure traveling through dangerous world where he almost always wins. If he loses, he can always go back and correct the errors - impossible in the real world. Here lies an overwhelming attraction of the modern multimedia, a virtual world where an apt gamer becomes a mighty hero, a victor, a god, so different from the reality.

Key words: *myth, religion, media, virtual reality, video games*

IGRA I PRAZNINA: INTELIGENTNI MEDIJI I NOVE KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE

UDK 316.77 : 004.8

Saopštenje problematizuje poimanje i status igre u tehnološki generisanom, multimedijalnom okruženju 21. veka. Naime, „doba praznine“ se danas popunjava posredstvom najrazličitijih interakcija, tj. onih formi komuniciranja koje zamenjuju nekadašnji dijalog, kao način i sredstvo saobraćanja među ljudima. Aktuelne, ludičke forme komunikacije, koje se kreću ka kreiranju sveukupnog socijalnog dizajna određene sredine, bitno su definisane delovanjem tzv. inteligentnih medija. Ovi mediji, korišćenjem

komunikacijskih igara, veštačkom inteligencijom, monitoringom i „senzualnim dizajnom“ uvode novu konverzacijsku modu koja je zasnovana na igrama inteligentnih mašina (medija), a čiji je efekat perpetuiranje praznine i uvećanje profita. U tekstu će, zapravo, biti reči o instrumentalizovanju igre i intelekta u svrhu razvoja medijskog tržišta.

***Ključne reči:** igra, inteligentni mediji, nove komunikacione tehnologije, instrumentalizacija, kritika.*

Divna M. Vuksanović

vuksanovic.divna@gmail.com

University of Arts, Faculty of Drama Arts, Belgrade, Serbia

GAME AND EMPTINESS: INTELLIGENT MEDIA AND NEW COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The text questions the perception and status of the game in the technology generated, multimedia environment of the 21st century. The “era of emptiness” is now filled by means of various interactions, ie. those forms of communication that replace former dialogue as a way and a means of communication between people. Current, ludic forms of communication, which are moving towards the creation of an overall social design of specific environment, are essentially defined by the so-called Intelligent media. These media, by using communication games, artificial intelligence, monitoring and “sensual design” introduce a new conversational mode, which is based on the games of intelligent machines (the media), but its effect is perpetuating gaps and enlarging profits. In the text will, in fact, be said about the instrumentalization of games and intellect for the development of the media market.

***Key words:** game, intelligent media, new communication technologies, instrumentalization, criticism.*

V

IGRA I SOCIJALIZACIJA DETETA PLAY AND THE SOCIALIZATION OF THE CHILD

ДЕЧЈА ИГРА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА МУЗИЧКОГ ИЗРАЖАВАЊА И КРЕАТИВНОСТИ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

УДК 373.2.78 + 793

У раду се полази од устаљене дефиниције игре, да је спонтана и нагонска активност, свесна, добровољна, пријатна, забавна, комплексна активност те је њена улога и животу предшколске деце веома важна. Како програмска концепција предшколског васпитања почива на идеји да дете кроз игру учи, учећи се игра и на тај начин израста у активно креативно биће, будући да игра представља и креативни чин одрастања. У општем систему игара, које су предвиђене за децу предшколског узраста, музичке игре имају посебну вредност. Рано и одговарајуће упознавање са музичким активностима и активно бављење вокалном и инструменталном музиком доприноси унапређивању и развоју музичких способности, подстиче музичку креативност и развој интелектуалних и стваралачких способности, способности учења код деце, а утиче и на формирање позитивних особина личности, ставова и вредности, као и на социјалну интеракцију.

Кључне речи: игра, музичка игра, креативност, музичко изражавање.

CHILDREN'S PLAY IN THE SERVICE OF DEVELOPMENT OF MUSICAL EXPRESSION AND CREATIVITY IN PRE-SCHOOL CHILDREN

The paper starts from a widespread definition of play which states that it is a spontaneous, instinctive, conscious, voluntary, pleasant and complex activity, thus indicating that its role in the lives of pre-school children is a significant one. Bearing in mind that pre-school education is based on the idea that children learn through play and play while learning, they grow in such a way into active and creative beings, since play represents a creative act of growing up. In a general system of playing activities intended for pre-school children, music activities have a special value. An appropriate and well-timed introduction to music activities, as well as active engagement in vocal and instrumental music, contributes to the improvement and development of musical abilities, encourages the development of musical creativity, as well as intellectual, creative and learning abilities in children, and affects the formation of positive personality traits, attitudes and values, as well as social interaction.

Key words: *play, music activities, creativity, musical expression*

Miloš Zatkalik

mzatkali@eunet.rs

Univerzitet umetnosti u Beogradu, Fakultet muzičke umetnosti, Srbija

O IZGUBLJENIM I PRONAĐENIM TEMAMA: PSIHOANALITIČKA ZAPAŽANJA O MUZIČKOJ FORMI

UDK 781.1+159.964.2

U psihoanalitičkoj literaturi dobro je poznat slučaj Frojdovog pacijenta, trogodišnjeg dečaka koji se uporno igrao bacajući određeni predmet tako da nestane iz vidokruga, a potom ga ponovo pronalazio. To (po)novo pronalaženje bilo je veliki izvor zadovoljstva. Posebno se često igrao u situacijama kada je njegova majka odlazila iz kuće. Ova igra – nazvana fort-

da, po rečima koje je dečak tom prilikom izgovarao – služila je kao način da se ovlada traumom separacije od majke.

Nadovezujući se na klasična psihoanalitička istraživanja o muzici (od Ernsta Krisa, preko Hajnca Kohuta do Stjuarta Federa, Džilberta Rouza i drugih) i nastavljajući istraživanja o izomorfizmu između muzičkih struktura i procesa i nesvesnih primarnih procesa, koja sam sprovodio s psihoanalitičarem Aleksandrom Kontićem, u radu ću ukazati na način na koji dečja igra ovakvog tipa može pomoći u razumevanju (geneze) najrasprostranjenijih muzičkih formi (trodel, rondo, sonata) i ukazati na kreativnu regresiju kao moguću zajedničku crtu dečje igre i muzike.

***Ključne reči:** igra, trauma separacije, Frojd, regresija, muzička forma.*

Miloš Zatkalik

mzatkali@eunet.rs

University of Arts in Belgrade, Faculty of Music, Serbia

THEMES LOST AND FOUND: PSYCHOANALYTIC REMARKS ON MUSICAL FORM

Psychoanalytic community is well acquainted with the case of Freud's three-year old patient who was endlessly playing by throwing a wooden reel into his cot, whereby it temporarily disappeared, and then retrieving it. Great pleasure was attached precisely to the act of retrieving. He was particularly keen on playing this game when his mother was away. This game, named by Freud fort-da, served to master the trauma of separation from his mother.

Drawing on classical psychoanalytic explorations in music, from Ernst Kris, Heinz Kohut to Stuart Feder, to Gilbert Rose and others, and continuing the collaborative research with Belgrade psychoanalyst Aleksandar Kontić on isomorphism between musical structures and processes, and unconscious primary processes, the author will try to explain in this paper the ways in which a children's game of this kind can contribute to the understanding of (the genesis of) certain widespread musical forms (ternery, rondo, sonata), and indicate that creative regression is plausibly a common feature of both children's play and music.

***Key words:** play, separation trauma, Freud, regression, music form.*

SOCIJALNA I EMOCIONALNA USAMLJENOST I ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM DAROVITIH ADOLESCENATA

UDK 159.928-056.45 +364.624.4

Imajući na umu da su daroviti učenici specifična populacija i da se ne razlikuju samo od svojih vršnjaka koji ne poseduju umetnički talenat, već i međusobno u zavisnosti od toga kojom se umetnošću bave, osnovna ideja rada bila je da se ispituju i razlike u pogledu socijalne i emocionalne usamljenosti i zadovoljstva životom između učenika likovne i muzičke škole.

Uzorak: 88 učenika (Muzička i Umetnička škola u Nišu).

Instrumenti: Skala socijalne i emocionalne usamljenosti (Ćubela i sar., 2004) i Višedimenzionalna skala zadovoljstva životom studenata – MSLSS (Huebner, 1994).

Rezultati: Socijalna i emocionalna usamljenost značajno je izraženija kod učenika Umetničke škole. Sa druge strane, učenici Muzičke škole su zadovoljniji porodicom, prijateljima, okruženjem u kome žive, a zadovoljniji su i sobom. Dobijena je i značajna negativna povezanost socijalne i emocionalne usamljenosti i svih aspekata zadovoljstva (osim zadovoljstva školom). Mladići su značajno usamljeniji u ljubavi od devojaka, kao i učenici koji nisu u emotivnoj vezi u odnosu na one koji jesu. Školski uspeh, osvojene nagrade na takmičenjima i ekonomski status porodice nisu se pokazali kao značajni korelati usamljenosti i zadovoljstva životom adolescenata.

Ključne reči: *Socijalna i emocionalna usamljenost, zadovoljstvo životom, darovitost, adolescencija.*

SOCIAL AND EMOTIONAL SOLITUDE AND LIFE SATISFACTION AMONG TALENTED ADOLESCENTS

Having in mind that talented students make a specific population different not only from their peers that do not have artistic talent but also among themselves depending on the type of art that they are involved with, the main idea of this paper is to investigate differences in social and emotional solitude and life satisfaction among the students of Art and Music school.

Sample: 88 students (Music and Art School in Niš).

Tools: Scale of social and emotional solitude (Ćubela et al., 2004) and Multidimensional scale of life satisfaction of students – MSLSS (Huebner, 1994).

Results: Social and emotional solitude are significantly more present among the Art school students. On the other hand students of Music school are more satisfied with their family, friends, surrounding in which they live, and they are more satisfied with themselves. We also obtained a significant negative correlation between social and emotional solitude and all the aspects of satisfaction (except satisfaction with the school). Boys are significantly more alone in love than girls, as well as students which are not involved in an emotional relation compared to those that are. Success in school, competition awards and economical status of their families appeared not to be significantly correlated with solitude and life satisfaction among the adolescents.

Key words: *Social and emotional solitude, life satisfaction, talent, adolescence*

VI

IGRA I RAZVOJ LIČNOSTI
PLAY AND PERSONALITY DEVELOPMENT

IGRA I KREATIVNOST TOKOM DEČJEG EMOCIONALNO-KOGNITIVNOG RAZVOJA

UDK (159.922.7 +793) : 615.851

Dečja igra javlja se već krajem prve godine i topografski se nalazi na prelazu između unutrašnjeg i spoljašnjeg sveta deteta. Već na uzrastu od dve godine detetova igra zadobija kvalitete simboličke aktivnosti. Zahvaljujući igri dete formira pojmove, uviđa odnose među stvarima, pojavama i ljudima, kao i uzročno-posledične relacije. Pored toga, igra mu pomaže da iskaže svoje emocije, strahovanja i imaginaciju.

U radu se razmatra dečja igra u kontekstu emocionalnog, kognitivnog i kreativnog razvoja dece u različitim domenima funkcionisanja. Takođe, način na koji se dete igra ili inhibicije u spontanoj igri, veoma su značajni pokazatelji normalnog, odnosno patološkog razvoja deteta. Kako dečja igra predstavlja put za razumevanje dečjih intrapsihičkih i interpsihičkih relacija, ona je već godinama široko prihvaćena psihoterapijska tehnika u radu sa decom sa emocionalnim teškoćama. Koristeći sadržaj igre, kao i ostale vidove verbalne i neverbalne komunikacije, psihoterapeut teži da uspostavi kontakt sa svesnim i nesvesnim delovima detetovog funkcionisanja.

Ključne reči: *dečja igra, kreativnost dece, psihoterapija igrom.*

GAME AND CREATIVITY DURING THE CHILD'S EMOTIONAL AND COGNITIVE DEVELOPMENT

Child's play occurs already during child's first year and it is topographically placed on the shift between inner and outer worlds of the child. Already by the age of two, child's play gets the qualities of the symbolic activity. Thanks to the playing and games child forms notions, sees the relations between things, occurrences and people, as well as the cause-effect relationships. Besides, playing helps to express emotions, fears and imagination.

This paper explores child's play in the context of emotional, cognitive and creative development of children in various domains of functioning. Ways in which child plays, or the inhibitions in spontaneous play, are also important indicators of normal or pathological development of a child. Since the child's play shows the way for understanding children's intrapsychological and interpsychological relations, it has been for years widely accepted psychotherapy technique in working with children with emotional difficulties. Using the content of the play, as well as other aspects of verbal and nonverbal communication, psychotherapist seeks to establish contact with conscious and subconscious parts of child's functioning.

Key words: *child's play, creativity in children, play psychotherapy.*

VREDNOST IGRE U KREATIVNOM RAZVOJU DECE

UDK 159.922.7 +793

Rad počinje postavljanjem opšteg pitanja o značenju aktivnosti koje opisujemo izrazom „igra“ i sugerise da nije lako definisati ovaj izraz zbog toga što znači različite stvari različitim ljudima u različitim okolnostima. Međutim, iako postoje brojne definicije igre, uglavnom je prihvaćeno da je igra aktivnost koja se odlikuje zadovoljstvom, interesovanjem, intrinzičnom motivacijom i smanjenjem unutrašnje napetosti. Elementi koji motivišu takvu aktivnost mogu biti slični onim elementima koji bude radoznalost i proizvode posvećeno istraživačko ponašanje kao važne odlike ili uslove ljudske kreativnosti bez obzira na uzrast. U detinjstvu, igra je središnja aktivnost koja doprinosi dečjem kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju. U ovom radu, glavni fokus pažnje je na vrednosti i ulozi igre u ranom razvoju kreativnih potencijala. Naglašava se da deca moraju imati što više mogućnosti da se slobodno i kreativno izraze, i da isprobavaju ideje sama ili sa drugima, kako bi razvila svoju kreativnu svest. Uloga odraslih osoba ogleda se u tome da ih podrže i ohrabre da eksperimentišu, istražuju i uče kroz igrovnu aktivnost. To je posebno važno zbog toga što je kreativni razvoj jedan od veoma poželjnih ishoda ili ciljeva dečjeg ranog učenja, edukacije i sveukupnog psihosocijalnog razvoja. Rad završava ličnim, autobiografskim sećanjima na iskustva igre u životu nekih istaknutih kreativnih pojedinaca u različitim oblastima ljudskog stvaralaštva.

Ključne reči: *igra, igrovna aktivnost, detinjstvo, kreativni razvoj, kreativnost.*

THE VALUE OF PLAY IN CHILDREN'S CREATIVE DEVELOPMENT

The paper begins by asking the general question on the meaning of the activities that we describe by the term „play“ and suggests that it is not easy to define this term because it means different things to different people in different settings. However, although there are numerous definitions of play, it is mostly accepted that play is an activity that is characterized by pleasure, interest, intrinsic motivation, and reduction of inner tension. The elements that motivate such an activity may be similar to those elements that evoke curiosity and produce devoted exploratory behavior as the important features or conditions of human creativity without regard to age. In childhood, play is the central activity that contributes to children's cognitive, social and emotional development. In this paper, a main focus of attention is on the value and the role of play in early development of creative potentials. It is pointed out that for children to develop their creative awareness they must have as many opportunities as possible to express themselves freely and creatively, and to try out ideas alone or with others. In this, the role of the adult persons is to support and encourage them to experiment, explore and learn through playful activity. It is particularly important because creative development is one of very desirable outcomes or goals of children's early learning, education and overall psychosocial development. The paper concludes with personal, autobiographical memories concerning the experiences of play in lives of some prominent creative individuals in different areas of human creativity.

Key words: *play, playful activity, childhood, creative development, creativity.*

VII

**IGRA I IZVOĐAČKE UMETNOSTI (PERFORMANS)
PLAY AND THE PERFORMING ARTS (PERFORMANCE)**

ТОПОС ВАЛЦЕРА У ДЕЛИМА РАНИХ РОМАНТИЧАРА

УДК 78.085.2 : 7.033.41

Стилски комплекс игара, међу којима су валцер, полонеза, мазурка и сл, заузима значајно место у делима раних романтичара. Топос валцера је специфичан с обзиром на опсег значења који добија у раном романтизму. Валцер се у „најчистијем“ виду јавља у опусу Франца Шуберта: у троделном метру, дурском тонском роду, у облику песме, са специфичном и препознатљивом фактуром и покретом у басовој деоници. Део ове традиције су и валцери Вебера и Шопена. Међутим, значајно одступање представљају валцери Роберта Шумана. Као Шуберт и Вебер, и Шуман у својим делима користи валцер у ситуацијама када жели да фиксира „атмосферу бала“, као што то чини у Карневалу Оп. 9 и Лептирима Оп. 2. У наведеним композицијама доминира топос валцера (с обзиром на програмски садржај дела), међутим, на различите начине је трансформисан. Разматрање овог поступка трансформације и могућности интерпретације значења, које из тога произилазе, заузеће значајно место у раду.

Кључне речи: *валцер, рани романтичари, трансформација.*

THE TOPOS OF THE WALTZ IN THE WORKS OF EARLY ROMANTICS

The stylish complex of a dance, including the waltz, polonaise, mazurka, etc., occupies a significant place in the works of the early Romantics. The topos of the waltz is specific with regard to the scope of meaning that it gains in early Romanticism. In its “purest” form the waltz occurs in the opus of Franz Schubert in a three-part meter, in major mode, in the form of a song, with a specific and recognizable texture and movement in the bass section. Part of this tradition are waltzes by Weber and Chopin. However, the waltzes by Robert Schumann represent a significant departure. As with Schubert and Weber, Schumann employs in his works the waltz in situations where he wants to fix “the ball atmosphere,” as he actually does in *Carnaval* Op. 9 and *Papillons* Op. 2. In these compositions a dominating feature is the topos of the waltz (with respect to the program content of the work), but as such it was transformed in different ways. Consideration of this process of transformation and possibilities of interpreting the meaning deriving from this will occupy an important place in the work.

Key words: *waltz, early Romantics, transformation*

---

*Данијела В. Илић**danielailic1@yahoo.com*

Универзитет у Нишу, Факултет уметности, Србија

КАРАКТЕРИСТИКЕ СОНАТНЕ ФОРМЕ У ПОСЛЕДЊИМ СТАВОВИМА РАНИХ СОНАТА ЗА КЛАВИР ФРАНЦА ШУБЕРТА

УДК 781.5:78.082.1/.2 F.Šubert

Присуство жанровски обојених тема у претходним ставовима сонатних циклуса раних соната за клавир Франца Шуберта, резултирало је активизацијом њихових финала. Она се одликују непрекидним импровизацијским развојем тематског материјала као и појавом ланчано повезаних мотива, што доприноси течнијем развоју тематизма унутар

става. Могу се видети и финала која су до те мере индивидуализована да се могу посматрати као "самостална". "Прва" група финала – она која су писана у сонатној форми – биће предмет овог истраживања.

Кључне речи: *ране сонате, активизација финала, ланчано повезани мотиви, "прва" група финала, сонатна форма.*

Danijela V. Ilić

danijelailic1@yahoo.com

University in Niš, Faculty of Arts, Serbia

CHARACTERISTICS OF THE SONATA FORM IN THE LAST MOVEMENTS OF FRANZ SCHUBERT'S EARLY PIANO SONATAS

The presence of the genre-colored themes in the previous movements of the sonata cycles in the early piano sonatas by Franz Schubert resulted in the activation of their finale. They are characterized by a continuous improvisational development of the thematic material and chains of interconnected motives, which all contribute to the undisturbed flow of themes within the movement. There are some finales which are so individualized that they can be understood as „independent”. This paper discusses the „first” group of the finales – those composed in the sonata form.

Key words: *early sonatas, finale activation, chains of interconnected motives, „first” group on the finale, sonata form*

Ana Perunović Ražnatović

perun_ak@yahoo.com

Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija, Cetinje, Crna Gora

NOVO IGRANJE OPERE *BALKANSKA CARICA*

UDK 782.1 (497.16) Balkanska carica

Prije više od 130 godina, crnogorski suveren – knjaz Nikola I Petrović napisao je dramu *Balkanska carica*. Njenim scenskim izvođenjem prvih dana januara 1884. otpočeo je organizovani i kontinuirani pozorišni život u Crnoj Gori. Opera *Balkanska carica* Dionizija de Sarna predstavlja muzičku adaptaciju pomenute drame i prvo crnogorsko ostvarenje tog tipa. Premijerno

je izvedena u skromnim uslovima na Cetinju 1891. godine. Klavirski izvod, kao jedini sačuvani dokument o postojanju opere, 117 godina nakon nastanka orkestriran je za soliste, hor, orkestar i plesni ansambl. Ovako priređena opera izvedena je 12. jula 2008. na Cetinju, zatim u novembru iste godine i u Podgorici, a naredne godine i van granica Crne Gore.

U radu će biti riječi o značaju opere za vrijeme i sredinu u kojima je nastala, o muzici i igri u ulozi oslikavanja dramskog teksta, načinu na koji je revitalizovana i savremenom izvođenju iz ugla učesnika.

Ključne riječi: *prva crnogorska opera, Balkanska carica, Dionizije de Sarno.*

Ana Perunović Ražnatović

perun_ak@yahoo.com

University of Montenegro, Music Academy, Cetinje, Montenegro

THE BALCAN EMPRESS OPERA NEW PERFORMANCE

More than 130 years ago, a Montenegrin prince Nikola I Petrović wrote *The Balcan Empress* drama. The organized and continuous theater life in Montenegro began with its stage performance in the first days of January 1884. *The Balcan Empress* opera composed by Dionisie de Sarno is a musical adaptation of the mentioned drama and the first Montenegrin piece of that kind. The opera was performed for the first time in modest conditions in Cetinje in 1891. Piano scores, as the only survived document of opera, were orchestrated for soloists, choir, orchestra and dance ensemble 117 years after it was composed. This opera arrangement had its premiere on July 12th, in 2008 in Cetinje, few months later in Podgorica, and next year outside Montenegro.

This text will address the importance of *The Balcan Empress* for the time period and the environment where it was created, the music and dance role in explaining the drama text, the way that opera was revitalized and contemporary performance of it from the perspective of a performer

Key words: *the first montenegrin opera, The Balcan Empress, Dionisie de Sarno*

УМЕТНИЧКА СТИЛИЗАЦИЈА **ВЕЛИКЕ ЧОЧЕЧКЕ ИГРЕ** У МУЗИЧКОЈ ДРАМИ **КОШТАНА** ПЕТРА КОЊОВИЋА

УДК 782 : 784.4 Коштана

Локални колорит и народни амбијент најпознатије српске опере – реалистичке музичке драме *Коштана*, композитор употпуњује увођењем балетске игре – чочека – у оперу, као једног од традиционалних плесова из јужне Србије и одраз нашег музичког фолклора и културе. Велика чочечка игра као интегрални музичко-драмски део опере састоји се из низа инструменталних и хорских народних мелодија као нумера логично увезених у музичко-драмски ток опере, али и драмски функционализованих солистичких наступа који употпуњују оперску фактуру чинећи контраст, али и својеврсни предах између игара.

У раду се полази од издвајања тематских целина у виду цитата или стилизованих мелодија у фолклорном духу као сегмената Велике чочечке игре, уз аналитички преглед њихове хармонске, мелодијске и метроритмичке компоненте, те њиховог места и улоге коју имају у остварењу те широке, сугестивне звучне народне слике са снажном националном оријентацијом. Поред звучно-дескриптивног и локално-колоритног значаја Велике чочечке игре, прати се и њена драматуршка функција, будући да добра музика и игра односе превагу над бесом љутитог хаџије, непосредно усмеравајући будућа драмска дешавања.

Кључне речи: Коњовић, Велика чочечка игра, ритам, мелодија, хармонија.

THE ARTISTIC STYLIZATION OF *THE GREAT DANCE OF ČOČEK* IN MUSICAL DRAMA *KOŠTANA* BY PETAR KONJOVIĆ

The local colouring and national environment of the most famous Serbian opera – realistic musical drama *Koštana*, are perfected by the composer's adding of the ballet dance – *čoček* into opera as one of the traditional dances of South Serbia and the reflection of our musical folklore and culture.

The Great Dance of *Čoček* as an integral musical-dramatic part of the opera consists of a series of instrumental and choral folk melodies as tracks logically imported in musical-dramatic flow of the opera, but also dramatically functionalized solo performances that complement the opera invoice, making the contrast, as well as a kind of a break between dances.

The paper is based on the separation of the thematic groups in the form of quotations or stylized melody in the folk spirit as the segments of The Great Dance of *Čoček*, accompanied by the analytic overview of their harmonic, melodic and metro-rhythmic components, and the place and role that they play in achieving this broad, suggestive sound of the national image with a strong national orientation. In addition to sound-descriptive, and local-colorful character of The Great Dance of *Čoček*, its dramaturgical function is also monitored because the good music and dance prevail over the anger of the furious pilgrim, directly directing the future dramatic ongoings.

Key words: *Konjović, The Great Dance of Čoček, rhythm, melody, harmony.*

MUZIČKA SINTAKSA U MENUETIMA FRANCA JOZEFA HAJDNA

UDK 781.5.085.1 J. Hajdn

U radu se akcentuju pitanja muzičke sintakse u izabranim primerima menueta iz stvaralačkog opusa Franca Jozefa Hajdna. Imajući u vidu činjenicu da je poreklo menueta vezano za igru, u izabranim primerima mogu se uočiti parne strukture, ali i drugi vidovi organizacije muzičkog toka pojedinačnih odseka. Sistematizacija muzičke sintakse u izabranim primerima može biti dobar oslonac za razumevanje muzičke sintakse uopšte, ali i za Hajdnova specifična kompoziciono-tehnička rešenja.

Ključne reči: *Menuet, Hajdn, sintaksa, rečenica, period.*

MUSIC SYNTAX IN MINUETS OF FRANZ JOSEPH HAYDN

This work emphasizes on questions of musical syntax in selected minuet samples from the creative opus of Franz Joseph Haydn. Taking into account that the origin of the minuet is connected to the dance, a matching structure can be noticed in the selected samples, as well as other forms of organization of musical flow of individual sections. Systematization of musical syntax in these selected samples can be a good support for understanding musical syntax in general, as well as Haydn's specific compositional and technical solutions.

Key words: *Minuet, Haydn, syntax, musical sentence, period*

**ПЕРФОРМАНС КАО ПОРУКА (ПЕРУН ЈЕ САМО НАКРАТКО
ЗАСПАО)***УДК 78.038.53/531*

Рад ће се бавити анализом мултимедијалног перформанса као таквог, његовом поруком и симболиком, са посебним акцентом на његов музички израз кроз анализу перформанса Перун је само накратко заспао. Ауторка ће приказати своје дело у контексту времена настанка, музике као примарног носиоца дела перформанса, улогу плесача, видео и светлосне ефекте. Дело има симболички назив који открива свој смисао и јасну представу кроз фазе перформанса и њихове називе: 1. Отварање врата времена 2. Плес у славу богова словенских 3. Паганска молитва 4. Обредна игра. Кроз анализу дела, посебан осврт биће на примену симбола и снаге које синтезом звука, покрета и светла перформанс има. У оквиру анализе дела биће посебно разматрана улога ритмичке компоненте као могућег примарног носиоца и основног покретача дела.

Кључне речи: *мултимедијални перформанс, симбол, музички израз, ритам.*

**PERFORMANCE AS A MESSAGE (PERUN ONLY BRIEFLY FELL
ASLEEP)**

This paper will deal with the analysis of multimedia performance as such, its message and symbolism, with special emphasis on its musical expression through analysis of performance Perun only briefly fell asleep. The author will present her work in the context of the time of creation, music as a primary carrier of performance's part, the function of the dancers, video and lighting effects. The work has a symbolic name that reveals its meaning and a clear idea of the stage performance phases and their names: 1. Opening the door of time 2. Dance in honor of the Slovenian gods 3. Pagan prayer 4. Ritual

plays. Through the analysis of the work, special emphasis will be on the use of symbols and force that performance possesses through synthesis of sound, light and movement. Within the analysis of the work the role of rhythmic components as a possible primary carrier and the main engine of the work will be especially discussed.

Key words: *multimedia performance, symbol, musical expression, rhythm*

Ивана Н. Медвић

dr.ivana.medic@gmail.com

Музиколошки институт САНУ, Београд, Србија

ПОИГРАВАЊЕ ИГРАМА. ТРЕТМАН ЖАНРА У КОМПОЗИЦИЈИ ТРИ ФАНТАСТИЧНЕ ИГРЕ ОП. 5 ДМИТРИЈА ШОСТАКОВИЧА

УДК 78.085 Три фантастичне игре, Д. Шостакович

Несвакидашњи таленат Дмитрија Шостаковича испољио се веома рано, па је већ са 13 година постао студент Лењинградског конзерваторијума. Три године касније, 1922. године, довршио је своју прву композицију за клавир — Три фантастичне игре оп. 5. Сам придев ”фантастичне“ указује на руску традицију оперске, балетске и инструменталне музике инспирисане бајкама и легендама, чији је најзначајнији експонент у првој половини 20. века био Сергеј Прокофјев. Утицај 15 година старијег колеге на Шостаковича видљив је у његовом одабиру типова игара које се учестало срећу у Прокофјевљевом стваралаштву: марш, валцер и полка. У овом раду анализираћу како се млади Шостакович ”поиграва“ овим играчким жанровима на формалном, хармонском, фактурном и агогичком плану. Прва од три игре је најкаприциознија, са наглим променама фактуре и лелујавим темпом, који ”поткопава“ наводно маршевски карактер. Утицај Прокофјева је видљив и на хармонском плану, јер је основни тоналитет ”прикривен“ тоналним иступањима и вантоналним септакордима различитог склопа, као и неочекиваним разрешењима.

Кључне речи: *Шостакович, Прокофјев, жанр, игра, клавир.*

PLAYING GAMES WITH DANCES. THE TREATMENT OF DANCE GENRES IN DMITRI SHOSTAKOVICH'S THREE FANTASTIC DANCES OP. 5

Dmitri Shostakovich's extraordinary talent was obvious since childhood, and he enrolled into Leningrad Conservatory aged 13. Three years later, in 1922, he completed his composition Three fantastic dances op. 5 for piano. The very adjective "fantastic" evokes the Russian tradition of operatic, ballet and instrumental music inspired by fairytales and legends, continued in the early 20th century by Sergei Prokofiev as the most important exponent. The influence of Prokofiev, who was 15 years older than Shostakovich, is visible in the latter's choice of dance types frequently found in Prokofiev's oeuvre: march, waltz and polka. In this paper will be analysed how the young Shostakovich "played" with dance genres at the level of form, harmony, texture, agogics etc. The first dance of the three is the most capricious, with swift textural changes and lilting tempo, which undermines the supposedly martial character. Prokofiev's influence is also visible at the level of harmony, since the tonic key is obscured by tonal inflections and non-tonal sept-chords of various sets, as well as unexpected resolutions.

Key words: *Shostakovich, Prokofiev, genre, dance, piano.*

---

*Nataša Nagorni Petrov**cairmi@junis.ni.ac.rs*

Univerzitet u Nišu, Fakultet umetnosti, Srbija

HARMONSKA SREDSTVA U SARABANDAMA IZ BAHOVIIH FRANCUSKIH SVITA

UDK 781.4:78.083.1 J.S. Bach

Obimnom, raznovrsnom opusu Johana Sebastijana Baha (Johann Sebastian Bach) pripada veliki broj svita pisanih za različite instrumente i izvođačke sastave. Šest Francuskih svita za klavikord (BWV 812—817) nastale su za vreme Bahovog umetničkog angažovanja u Ketenu. Sarabanda

kao stalna igra u Francuskim svitama deo je ustaljene koncepcije koju čine igre različitih evropskih naroda uklopljene u tonalnu celinu. Zadržavajući trodelni takt, lagani tempo, Bah sarabandu kao staru igru španskog porekla oblikuje primenom elemenata francuske i italijanske muzike svog vremena, melodičnošću vodeće deonice i sopstvenom harmonskom inventivnošću. Rezultati harmonske analize svih sarabandi iz Bahovih Francuskih svita (tri durske i tri molske) predstaviće autora koji jednostavnim akordskim sklopovima, skladnim vezivanjem lestvičnih akorada i akorada proširenog tonaliteta, umerenim i očekivanim promenama tonalnih centara gradi šest različitih celina.

Ključne reči: *sarabanda, igra, Bah, Francuske svite, harmonsko izražavanje.*

Nataša Nagorni Petrov

cairni@junis.ni.ac.rs

University of Niš, Faculty of Arts, Serbia

HARMONICAL MEANS IN SARABANDS FROM BACH'S FRENCH SUITES

Many suites written for different instruments and performing ensembles belong to extensive, various opus of J. S. Bach. Six French suites, for klavir (BWV 812-817) were made during Bach's artistic engagement in Keten. Saraband as a permanent dance in French suites, is part of stable conception that is made of different european nations dances which are fit in a tonal unity. By keeping a three-part bar, light tempo, Bach shapes saraband as an old Spanish origin dance by using elements of french and italian music of his own time, melodicity of leading parts and his own harmonical inventiveness. The results of harmonical analysis of all sarabands from Bach's French suites (three in major and three in minor chords) will represent an author who builds six different unities out of simple chordal set, harmonious binding of scale chords and chords with extended tonality, moderate and expected changes of tonal centres.

Key words: *saraband, dance, Bach, French suites, harmonical expression*

VIII

**IGRA I DRUŠTVENOST
PLAY AND SOCIALITY**

SOCIO-KULTUROLOŠKI ASPEKTI U IGRI WORLD OF WARCRAFT

UDK 316.7: (004.42:794) World of Warcraft

U ovom radu će biti predstavljen sociološki i kulturološki značaj igre World of Warcraft, kao jednog od najznačajnijih i najmasovnijih virtualnih sistema MMORPG (massively multiplayer online role-playing games). WoW, naime, reprezentuje savremenu predstavu „otvorenog dela“ u novom mediju koje je koncipirano na osnovu višestranog stalno širećeg narativa. Ovaj narativ svoje korene nalazi u mitološkim odrednicama raznih delova „realnog“ sveta (germanska, nordijska, slovenska, grčka, azijska kultura...), a ta predstava „realne“ kulture kao i sam princip igre dodatno popularizuje ovaj svet među korisnicima. Kako su mnogi teoretičari već istraživali značaj WoW-a u savremenoj kulturi (što kroz antropološke, što kroz tehnološke, sociološke ili psihološke studije), cilj ovog rada je prikaz značaja umetničkog domena u pomenutoj igri.

***Ključne reči:** World of Warcraft, narativ, simulacija, role-play, transmedijalno pripovedanje.*

SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF THE GAME WORLD OF WARCRAFT

This paper represents the social and cultural importance of the game World of Warcraft, one of the most important and largest virtual system MMORPG (massively multiplayer online role-playing games). WoW, in fact, represents the modern idea of “open work” in the new media, which design is based on the ever-expanding multi-faceted narrative. This narrative is rooted in mythological representation of different parts of the “real” world (Germanic, Nordic, Slavic, Greek, Asian culture ...). This performance of “real” culture, as well as the principle of the game, further popularize this world among users. As many theorists have studied WoWgame in contemporary culture (within the anthropological, as the technological, sociological or psychological studies), the aim of this paper is to show the importance of the artistic domain in the game.

Key words: *World of Warcraft, narrative, simulation, role-play, Transmedia Storytelling*

PLES U SLIKARSTVU

UDK 75 : (793:94)

Ples je jedna od najstarijih umetničkih formi. Neki teoretičari ga nazivaju praizvornom umetnošću. Prisutan je u svim civilizacijama i kulturama. Prvobitno se izvodio kao deo magijskih, obrednih, ceremonijalnih i liturgijskih predstava, da bi kasnije postao deo društvenih, pozorišnih i estetskih dešavanja. U radu se analizira prikaz plesa u slikarstvu. Istražuje se: Kada se javlja prvi likovni prikaz plesa? Da li se ples prikazivao kao pojedinačna ili grupna aktivnost? Koje forme plesa su češće bile zastupljene u slikarstvu? Da li se ples češće prikazuje kao aktivnost u funkciji religiozno-obredne tradicije i običaja ili kao odraz vremena u kome delo nastaje? Od kada vlada interesovanje umetnika za prikazivanje plesa kao motiva u slikarstvu, odnosno, od kada se ples prikazuje kao umetnička aktivnost? Da li se likovni izraz više bazira na isticanju ličnosti i emocija plesača ili na prikazivanju pokreta?

Ključne reči: *ples, plesač, igra, pokret, slikarstvo.*

DANCING IN THE ART

Dancing is one of the oldest art forms. Some scholars call it primordial art. It is present in all civilizations and cultures. It was originally performed as part of magic, ritual, ceremonial and liturgical performances that would later become part of social, theatrical and aesthetic developments. The paper analyzes the representation of dance in painting. It is explored: When is the first illustration of dancing reported? Is the dance depicted as individual or group activity? What forms of dance are more likely to be represented in the painting? Is the dance often shown as activity in the function of religious and ceremonial traditions and customs or as a reflection of the time in which the work occurred? Since when has been present the interest of artists for display of dance as a motif in painting, that is, since when has the dance been shown as artistic activity? Is the artistic expression focused more on emphasizing the personality and emotion of dancers or on the presentation of the movement?

Key words: *dancing, dancer, dance, movement, painting*

IGRA U DRUŠTVU ZABAVE

UDK 316.77 + 793 Guy Debord

Šezdesetih godina dvadesetog veka Guy Debord predstavio je sada već klasičnu studiju *Društvo spektakla* u kojoj analizira izmenu odnosa između neposrednog iskustva i medijalizovanih reprezentacija u modernom dobu. Debord spektakl ne sagledava kao zbirku slika već kao slikama posredovan društveni odnos. Odnose koje Debord razmatra, autor interpretira kao specifične u modernom društvu, no, koji u postmodernom dobu dobijaju nove oblike. Sa ovakve pozicije, u tekstu će biti ispitana mogućnost novog čitanja Deborda u uslovima savremenih izmena medijafere. Uspostavljanje društva zabave u tekstu će posebno biti razmatrano u odnosu na nove oblike društvenih igara.

Ključne reči: *društvo, igra, mediji, spektakl, zabava.*

GAME IN THE SOCIETY OF THE SPECTACLE

In the seventh decade of twentieth century Guy Debord published his study already classical *The Society of the Spectacle* in which he deals with the changing relations between direct experience and mediated representation in modern times. Debord does not understand Spectacle as a collection of images, but as a social relation among people, mediated by images. The relations that Debord explains, author interpretes as specific for modern society, but which develop new shapes in postmodern era. In proposed statement, the author analyses in this text a possibility of new readings of Debord in conditions of modern changing mediasphere. Founding the society of the entertainment shall be analysed particularly in its relations with games in new cyber-worlds.

Key words: *society, game, media, spectacle, entertainment*

Biljana Pejić

bilja309@ptt.rs

Udruženje za empirijska istraživanja umetnosti, Beograd, Srbija

Nebojša Milićević

nesa2206@gmail.com

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet, Srbija

Ana Pflug

ana.pflug@yahoo.com

Baletski centar Ana Pflug, Beograd, Republika Srbija

SUBJEKTIVNI DOŽIVLJAJ MODERNOG BALETA

UDK 793.32/.324

Rad se bavi ispitivanjem estetske procene modernog baleta. Ima za cilj da ispita kako se moderan balet procenjuje po estetskim dimenzijama i da li izraženost pojedinih dimenzija odražava objektivne karakteristike modernog baleta. U istraživanju su učestvovala 24 ispitanika koja su posedovala opšta znanja o plesu. Oni su procenjivali 6 video-zapisa baletskih varijacija. Varijacije su bile odlomci iz poznatih modernih baleta. Korišćena je skala procene estetskog doživljaja. Rezultati pokazuju da se moderan balet najviše procenjuje na dimenziji semantičke dubine, nešto manje na aktivitetu, a najmanje na dimenziji evaluacije. Moderan balet se doživljava kao izrazito zagonetan, čudan i raznovrstan, nešto manje kao ritmičan, lepršav i skladan, a najmanje kao nežan, stidljiv i slab. Ovakvom doživljaju doprinosi sloboda pokreta i individualno izražavanje osećanja, što odlikuje ovu formu baleta.

Ključne reči: *moderan balet, estetski doživljaj, estetske dimenzije.*

Biljana Pejić

bilja309@ptt.rs

Serbian Association for Empirical Studies of Arts, Belgrade, Serbia

Nebojša Milićević

nesa2206@gmail.com

Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia

Ana Pflug

ana.pflug@yahoo.com

Ballet Centar Ana Pflug, Belgrade, Serbia

SUBJECTIVE EXPERIENCE OF MODERN BALLET

The work examines the aesthetic assessment of modern ballet. It aims to examine how modern ballet estimates the aesthetic dimensions and whether the expression of certain dimensions reflects the objective characteristics of modern ballet. The study included 24 patients, who owned a general knowledge about dance. They have estimated 6 videos of ballet variations. Variations were excerpts from famous modern ballets. The rating scale that estimates aesthetic experience was used. The results show that modern ballet is mostly estimated at semantic dimension of depth, slightly less on the activity, but at least at the dimension of evaluation. Modern ballet is seen as extremely enigmatic, strange and varied, a little less like a rhythmic, flowing and harmonious, and at least as gentle, timid and weak. The freedom of movement and expression of individual feelings, which characterizes this form of ballet contributes to such experience.

Key words: *modern ballet, aesthetic experience, aesthetic dimensions*

ПАНЕЛ ДИСКУСИЈА
РЕПЕРТОАР МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015.
ГОДИНИ
PANEL DISCUSSION
MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015

Димитрије Бужаровски

dbuzar@t.mk

*Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу, Факултет музичке уметности,
Македонија*

ИСТРАЖИВАЊЕ РЕПЕРТОАРА МЕШОВИТИХ ХОРОВА
У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ

УДК 78.684 (497.11) “2015“

Музичке активности хорова у Србији током целог XX века су биле веома важна компонента целокупног музичког живота. У дизајнирању нашег истраживања о репертоару мешовитих хорова у Србији у 2015. години кренули смо од претпоставке да су бурне глобалне промене у окружењу у XXI веку (социјалне, политичке, економске, технолошке) у којима доминира постдигитална култура, имале свој утицај и на обим активности хорова и на њихов репертоар. У СФР Југославији хорови су били третирани у подручју аматеризма и у једном дужем периоду за њих су биле задужене Културно-просветне заједнице. Имајући у виду да данас не постоји организација (владина или невадина) која би систематски сакупљала податке о активностима хорова и посебно о њиховом репертоару, одлучили смо да дизајнирамо истраживање које ће сакупити и обрадити податке о активним мешовитим хоровима. Пошто смо очекивали да ће и број мешовитих хорова из читаве Србије (Војводина, Београд, Централна и Јужна Србија), а и њихове активности бити доста обимне, ограничили смо се само на наступе и репертоар на територији земље у 2015. години. Кључне варијабле у сакупљању података односиле су се на заступљеност различитих жанрова, аутора и дела у хорском репертоару.

Кључне речи: хорски репертоар, мешовити хорови, јавни наступи, музички жанрови, Србија.

**RESEARCH PROJECT ON MIXED VOICE CHORUSES
REPERTORY IN SERBIA IN 2015**

Musical activities of the choruses in Serbia represent an important component of the entire musical life in the XX century. The research design of the project about the repertory of mixed voice choruses in Serbia in 2015 was based on the assumption that the turbulent global environment changes of the predominantly postdigital XXI century (social, political, economic, technological), had an impact on the scope of choruses' activities and repertory building. In SFR Yugoslavia choruses were treated as part of the amateurism and taken care by so-called Cultural and Educational Association. Having in mind the lack of institutions (governmental or non-governmental) that systematically collect data on choruses' activities and their repertory, we decided to conduct a research that will gather and process data regarding active choruses in Serbia at the moment. Since we expected that the number of mixed voice choruses in whole Serbia (Vojvodina, Belgrade, Central and South Serbia) and their activities will be very large, we limited the collection of data only to performances and repertory they performed in Serbia during 2015. The key variables were related to the presence of different genres, authors and works in the choral repertory.

Key words: *choral repertory, mixed voice choruses, choral performances, music genres, Serbia.*

МЕТОДОЛОШКИ АСПЕКТИ ИСТРАЖИВАЊА РЕПЕРТОАРА МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ

УДК 78.684 (497.11) “2015“

Истраживање о репертоару мешовитих хорова у Србији у 2015. години користи квантитативни приступ, односно инструменте и алатке које су биле усмерене ка добијању и обради квантификованих података о истраживаном проблему. У деловима квалитативног приступа употребљен је поступак студије случаја у којем је изабран одређени број најтипичнијих партитура и детаљно обрађене њихове музичке карактеристике. Истраживање је дизајнирано да обухвати целу популацију мешовитих хорова који су били активни на територији Србије у 2015. години, јавне наступе у земљи и изведени репертоар са насловима дела и аутора. Основни инструменти истраживања су 3 анкетна упитника: о хоровима, о јавним наступима и о репертоару. Као допунски инструмент је коришћен интервју са диригентима, хористима и другима, који су били укључени у организацију наступа. Базе података омогућавају квантитативну обраду, доминантно у подручју непараметарске статистике, контингентне табеле и хи-квадрат теста, као и фреквенцијске дистрибуције и дескриптивну статистику (мере централне тенденције и дисперзије).

Кључне речи: хорски репертоар, мешовити хорови, јавни наступи, истраживачки метод, Србија.

THE METHODOLOGY OF THE RESEARCH PROJECT ON MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015

The design of the research project on mixed voice choruses repertory was predominantly based on the quantitative approach, i.e. instruments and tools that were aimed at obtaining and processing of quantified data on the

investigated problem. The research goal was to cover the public performances and the repertory (including work titles and authors) of the Serbian mixed voice choruses, in Serbia in 2015. Three complementary questionnaires were used for data collection: choruses, performances, and repertory qs. In addition, a qualitative research instrument interview with conductors, singers and events management was used. The data were subjected to nonparametric statistical procedures, contingency tables and a Chi-squared test. Frequency distributions and descriptive statistics (measures of central tendency and dispersion) were calculated where applicable. Subsequently, a qualitative research form case study was used to illustrate the most typical features of the musical scores.

Key words: *choral repertory, mixed voice choruses, choral performances, research methodology, Serbia.*

Драган Томић

tomic.dragan@mts.rs

Универзитет у Нишу, Факултет уметности, Србија

РЕЗУЛТАТИ СТАТИСТИЧКЕ ОБРАДЕ ПОДАТАКА ИСТРАЖИВАЊА О РЕПЕРТОАРУ МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ

УДК 78.684: 311.21(497.11) "2015"

Резултати статистичке обраде података истраживања о репертоару мешовитих хорова у Србији у 2015. години обухватили су популацију од 101 мешовитог хора који је био активан на територији Србије у 2015. години, а остварили су 297 јавних наступа и извели 1.557 композиција (са понављањем). Приказани резултати обухватају фреквенцијске дистрибуције и дескриптивну статистику (мере централне тенденције и дисперзије) поља из 3 базе података: о хоровима, о јавним наступима и о репертоару. На почетку приказујемо дистрибуције према географском пореклу хорова (шири регион земље и насељено место), годину оснивања и број наступа у земљи у 2015. години. Приложени су резултати и о начину сакупљања података (сакупљач, сарадња хорова у сакупљању података и подаци са социјалних мрежа). Следе резултати који се односе на тип наступа, повод, број изведених дела, генерално стилско обележје изабраног репертоара, простор, место и месец наступа. На крају су дати

резултати о делима и њиховим ауторима (композиторима, ауторима текста и аранжерима), година стварања дела и музички стил.

Кључне речи: хорски репертоар, мешовити хорови, јавни наступи, статистичка обрада, Србија.

Dragan Tomić

tomic.dragan@mts.rs

University of Niš, Faculty of Arts, Serbia

STATISTICAL ANALYSIS OF THE DATA COLLECTED IN THE RESEARCH PROJECT ON MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015

The statistical analysis of the collected data in the research project on mixed voice choruses repertory in Serbia in 2015 was conducted on a population of 101 mixed voice choruses, 297 public performances, and 1,557 choral works (repetitions included). The results showed the frequency distributions and descriptive statistics (measures of central tendency and dispersion) of the Choruses, Performances, and Repertory databases such as the provenance of the choruses (a wider region of the country and the town), the foundation year, the number of performances in the country in 2015, the identity of the collector, the cooperation of the chorus in data collection, and data from social networks. In addition, information regarding the type of performance, the occasion, the number of works performed, place and month of performance was obtained. The Repertory database gave an insight into the performed works, the authors (composers, lyricists and arrangers), and their musical style.

Key words: choral repertory, mixed voice choruses, choral performances, statistical analysis, Serbia.

ПОПУЛАРНА МУЗИКА У РЕПЕРТОАРУ МЕШОВИТИХ ХОРОВА У СРБИЈИ У 2015. ГОДИНИ

УДК 78.684 +78.011.26 (497.11) "2015"

Популарна музика, као део људске свакодневице са огромним утицајем на њу, директно је постала повезана и са радом мешовитих хорова, једног од најзначајнијих облика ансамбала у Србији који делују на аматерском и професионалном нивоу. Стога је спроведено истраживање које, као део већег пројекта, има за циљ стицање увида у заступљеност популарне музике у репертоару мешовитих хорова у Србији протекле, 2015. године. Истраживање користи квантитативан и квалитативан приступ на популацији од 101 мешовитог хора. Добијени резултати показују велику заступљеност популарних композиција код новооформљених мешовитих хорова, али и оних са дугом традицијом. У репертоару су се нашли мноштво популарних жанрова: забавни жанрови (поп, рок, метал, блуз, џез), популарне нумере са фолклорним елементима (градски фолклор, народне песме, поп-фолк), популарна духовна музика (спиритуали), као и популарна ангажована дела (партизанске и ратне песме) и популарна дела из класичног и оперског репертоара.

Кључне речи: популарна музика, хорски репертоар, мешовити хорови, јавни наступи, Србија.

POPULAR MUSIC IN MIXED VOICE CHORUSES REPERTORY IN SERBIA IN 2015

Popular music, as an important part of people's everyday life, is directly connected with the activities of the mixed voice choruses. In Serbia, they are one of the most significant forms of amateur and professional music activities. As a part of the larger research project on mixed voice choruses repertory in Serbia

in 2015, our goal was to review the presence of popular music. The research used both quantitative and qualitative approach applied on a population of 101 mixed voice choruses. The obtained results show a significant presence of popular genres in the repertory of both newly formed choruses and those with long tradition. The analysis of the repertory confirmed the presence of numerous genres and subgenres, such as popular music (pop, rock, metal, blues, jazz), popular music with folk elements (urban folklore, folk songs, pop folk), spirituals, topical and protest songs (partisan and war songs), as well as popular opera and classical melodies.

***Key words:** popular music, choral repertory, mixed voice choruses, choral performances, Serbia.*

**Četvrti nacionalni naučni skup
sa međunarodnim učešćem**

Niš, 7-8. oktobar 2016.

BARTF 2016

**UMETNOST I KULTURA
DANAS:
Igra kao antropološki,
estetički i pedagoški princip**

Izdavač
UNIVERZITET U NIŠU
FAKULTET UMETNOSTI U NIŠU

Za izdavača
Prof. dr Suzana Kostić, dekan

Urednik
Dr Nataša Nagorni Petrov

Lektura
Verica Novakov (srpski jezik)
Ivana Đelić (engleski jezik)

Grafički dizajn naslovne strane
Anita Milić

Prelom i tehnička priprema
Jovana Nikolić

**Univerzalna decimalna
klasifikacija**
Vesna Gagić

Štamparija
Atlantis d.o.o. Niš

Tiraž
70

**The Fourth national scientific
forum with international
participation**

Niš 7-8th October 2016

BARTF 2016

**ART AND CULTURE TODAY:
Play as an anthropological,
aesthetic and pedagogical princip**

Publisher
FACULTY OF ARTS IN NIŠ

For publisher
PhD Professor Suzana Kostić, Dean

Editor
PhD Nataša Nagorni Petrov

Language editors
Verica Novakov (Serbian language)
Ivan Djelić (English language)

Book cover graphic design
Anita Milić

Layont and Technical processing
Jovana Nikolić

UDC
Vesna Gagić

Press
Atlantis d.o.o. Niš

Cirkulation
70

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

793.3(048.3)

792/793.3(048.3)

371.382(048.3)

НАЦИОНАЛНИ научни скуп са међународним учешћем Балкан
Арт Форум (4 ; 2016 ; Ниш)

Umetnost i kultura danas : igra kao antropološki, estetički i pedagoški
princip : knjiga apstrakata / IV nacionalni naučni skup sa međunarodnim
učešćem Balkan Art Forum, (BARTF 2016), Niš, 7-8. oktobar 2016 ;
[urednik Nataša Nagorni Petrov]. - Niš : Univerzitet, Fakultet umetnosti,
2016 (Niš : Atlantis). - 79 str. ; 21 cm

Uparedo srp. tekst i engl. prevod. - Tekst ćir. i lat. - Tiraž 70.

ISBN 978-86-85239-43-4

а) Игра (плес) - Антрополошки апсект - Апстракти б) Извођачке
уметности - Апстракти с) Дидактичке игре - Апстракти
COBISS.SR-ID 226302732